

** (Babonás kupakantás.) Ötveny-Szige- ten közelebről mint a „Gy. K.“ írja, különös babonás eset fordult elő. Elveszett egy munda, s e miatt összeült a kupakantás. Tanakodtak, dik- cionáltak, mint lehetne a tolvajt kitűdni, anélkül, hogy a meleg szobából ki kelljen mozdulniok. — Végre nagy bölcsen abban állapodtak meg, hogy hivassanak össze a szomszéd gyermekei, állitassa- nak körbe s a melyikhez a kör közepén megper- getett uj rosta gurul, az a tolvaj. A szegény fiu, kit a véletlen kijelölt, sirt, rimázkodott, hogy ár- tatlan, de a kupakantás újabb végzése lón, hogy köttessék „farkas-bogba,“ akasztassék föl, s csak midőn már kékülni kezd, eresztessék el, s hasonló kínzásokat szenvedjen mindaddig, míg bűnét be nem vallja. Azonban az érdemes kupakantás tagjai elfogattak, s ellenők a vizsgálat foly.

** (Jótkony táncvizigalom.) Ritka s talán nem is létezik már oly hely a hazában, mely a szükse- get szenvedő testvérek inségének enyhítésére ne keresett volna alkalmat különböző módokon össze- hozdani a jótkonyt filléreit. A farsang folytán különösen a táncvizigalom rendezése látszott e célra legkezelettebb módnak. Hogy Tolna- megyében a búkődiaknek is legyen alkalmuk némileg hozzájárulni a jótkony czélhoz, — a mint nekünk e helyről írják, — Róza István plebánus ur ott e e hó 3-ra egy táncvizigalmat indítványozott, melyen — egyesek ellenzése daczára — a kis Bükösöd mezővárosán kívül, a szomszéd községekből is szép számú közönség jelent meg. A termet az ot- tani bérlő, a jótkony czél tekintetéből szives készséggel engedte át, sőt azon fölöli saját szobá- ból is hármat átadott. A szünörök alatt Linez József helybeli tanító a szomszéd községekből át- jött tanítóiraiból alakított zenekarral mulat- tató a közönséget. A vizigalom reggelig tartott; jövedelméről azonban, mely a nagyszámú közön- ség után itélve szintén szép lehetett, még eddig nem értesültünk. — B. I.

** (Mégveszett tulok.) Erdélyben egy csapói utász egy két éves tulokt adott el Radnóton az ottani mézárósnak. Míg együtt áldomásoztak, a már otthon is beteg tulokot kitört a veszettség. A mézárós természetesen fölbontotta az alkut, de az utász nem merete többé megkötni a tulokot, mely azalatt szertörtte korlátokat s dühöngve rohant az utzáan az emberek és kutyák után. Három embert le is vert szarvaival, s ezek közül az utolsó taposni kezdte. Már két vasvillát ütö- tek fejébe, de ez csak dühét növelte. Végre siker- ült a tömegnek leverni a bős állatot, de a tulok története még csak ezután lett nevezetes. Mint a „K. K.“-nek írják, a helybeli szolgabíró azon rendeletet adta ki, hogy a veszett állatot azon a helyen kell elánni, a hol leütötték, azonban e hely épen az iskola és a templom között volt, s nehogy ez elásás a tanulók s templombjárókra botrán- koztatolag s elidegenítőhason, ellene az ottani ref. lelkész tiltakozott; újabb parancs kö- vetkeztében azonban a botrányos temetést a til- takozás daczára csakugyan ott hajtották volna végre, ha a föld annyira meg nincs fagyva, hogy görödt ásni teljesen lehetetlen volt, s így kényte- lenek voltak, a veszett állatot a falu végire vinni ki.

** (Magyar zene Stockholmban.) A Stock- holmban állomásozó összes ezredekek zenekari kö- zelebről nagy katonai hangversenyt rendeztek, s ez alkalommal két csárdást is adtak elő általános közönség előtt. E két magyar mű ismert zeneszer- zőnk Kéler Bélának „Verbóczy“ és „Bártfai em- lék“ című szerzeménye volt.

** (Stietus alvó.) S. Patakon egykor az aszta- los-czéh fiatal virtuozái közül egy igen életerős egyéniség rendszeren éjfélt után 3 óráig folytonosan mulatozott és mégis reggeli 6 órakor már legeleső volt a gyalupad mellett. — Egyszer csudálkozva

kérdezték társai tőle, hogy mint teheti azt? Hja válaszóla ő nagy hetykén: okos embernek mester a neve. Tudjátok meg, hogy én gyorsan alszom, és 3 órai sebes alvásom többet ad ki, mint ha ti 6 óráig szuszogtok a szalmazsákon. (Ü-s.)

— (Adakozások.) A Vasárnapi Ujság szer- kesztőségéhez mult héten beküldetett: Az erdélyi muz. muz. számára: Zala-Egerszeg- ről Lengyel Károly ügyvéd 10 ft. A Kisfaludy-társaság számára: Ugyanon- nan ugyanaz 8 ft.

— (Helyreigazítás.) A pesti takarékpénztáról Péteri község nem 400 forintot, mint mult számunkban közölte volt, hanem 4000 ftot. kapott kölcsön.

Nemzeti színház.

Péntek, febr. 19. „XI. Lajos.“ Szomorujáték 5 felv. Irta Delavigne.

Szombat, febr. 20. „Hunyady László.“ Opera 4 felv. Zenéje Erkel Ferenczétől.

Vasárnap, febr. 21. „Dobó Katicza.“ Nép- színmű 3 felv. Irta Tóth Kálmán.

Hétfő, febr. 22. „Coriolan.“ Szomorujáték 5 felv. Shakespeare után ford. Dobrossy és Egressy G. Az előadást Beethoven Coriolan-nyitánya előzte meg, előadva a nemzeti színház összes ze- nekara által.

Kedd, febr. 23. „A Troubadour.“ Olasz opera 4 felv. Zenéjét szerzette Verdi. Leonora szerepét Muzska J. Azucenát pedig Oroszi Róza énekelte.

Szerda, febr. 24. „Rang és szerelem.“ Vigj. 3 felv. Franciaából ford. Feleki M.

Csütörtök, febr. 25. „Essak csillaga.“ Opera 3 felv. Mayerbeertől.

Budai népszínház.

Febr. 19—23. „Az ördög pituldi.“ Nagy bo- hóság, 15 képpel 3 szakaszban. E tüneményes darab, miután egy folytatban 70 előadást ért, egy- időre bucsut vesz a budai színpadtól, hihetőleg, hogy pihent erővel újabb hódításokat tehessen.

Febr. 24. „Vid és a pogány hitű magyarok.“ Dráma 4 felv. Szigligetitől.

Febr. 25. „Vasgyűrű, a legeslegutolsó lovag.“ Bohózatos operette 1 felv. (először). Zenéje Of- fenbachtól. Ezt megelőzte „Chouffeur“ ur otthon lesz.“ Operette 1 felv. Offenbachtól.

Nyit tér.*

— (Hálanyilváníttás.) Nagy örömmel olvas- tam a „Vasárnapi Ujság“ f. é. febr. 14-én megje- lent 7-dik számában t. Nagy József ur által Deb- reczenből tett azon „hálanyilváníttást“, miszerint a „D.-N.-V.-Értesítő“ kiadója t. Balla Károly ur több hónapig tartott fájdalmas lábsebeitől megszabadította.

En alulirt megragadva ez alkalmat, szintén nem akarván a legáltalós nyilvánításommal zma- radni, a midőn nekem nemcsak néhány hónapig tartott, de huszvéti szünetlen orvosoltatás és gyógyfürdők használása mellett sem javult fájdal- mas lábseibeim, végre is fentnevezett s igen tisztelt B. K. ur csak igen rövid idő alatt gyöke- resen meggyógyította. Mely különös jótéteménye- ért, valamint én, úgy tudomásom szerint ily jó- téteményben részesült sok mások nevében is leg- hálalás köszönetemet nyilvánítom és ez örömteljes nyilatkozatomat, minden a lábseibeimben szenvedő embertársaimnak méltó figyelmükbe ajánlom. Debreczen febr. 20 án 1864 Kutasz Ferdinándé született Köhler Anna. Csapó utca 327. sz. a.

*) E rovatban külsőt cikkekért csupán a sajtóható- ság irányában vállal felelősséget a szerk.

Szerkesztői mondanivaló.

7071. N.-Egyed. P. Sz. K. Tiszteltük a jó gondo- latot. Ez volt a legegyszerűbb eljárás, hogy mindketten célt érjünk. A pénz az illető helyre át van szolgáltatva. A folytatás márcziusra van szánva.

7072. Szeg. S. K. A megjegyzést csak helyeselnünk lehet. Sajnáljuk, hogy csak akkor vettük észre a tévedést, midőn már megtörtént.

7073. Tokaj. O. E. Vettük azt a kacsaringós áldo- mást, mely így kezdődik: „Tisztelendő új házaspár!“ De mármost mit csináljunk vele? Magunkra csak nem vehetjük.

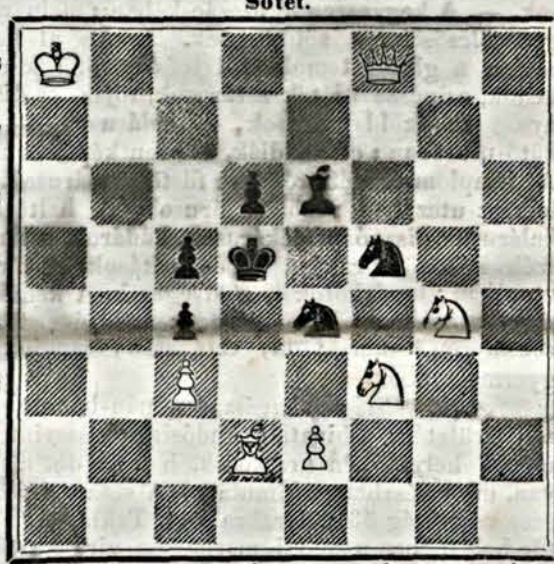
7074. Sz.-Katalin. B. L. Annak idejében jelentettük, hogy az új küldemény kezünkhez érkezett s az illető részt belőle a szomszéd kollegának is átadtuk. A lapok régen meg voltak rendelve, s csodálkozva olvassuk most a reclama- tiót. Az intézkedés újra megtörtént. Nem sokára új levéllel reméljük meglatogatni magt.

7075. Keekemet. K. Gy. Vettük az újabb átdolo- zást, s legközelebb elmondjuk róla véleményünket.

7076. Uj-Szöy. V. J. A közlendő tárgyak két test- vérlapunk között úgy vannak megosztva, hogy a kereske- delmi és vásári udósítások egészen a P. U.-ba vannak át- téve, s a mennyire a tér enged, eléggé bőven és részlete- sen adnak elő. A V. U.-ból a piaci hírek már azért is kiszorulnak, mert rendszeren elkésznék velők. Nem fogja ön sem kívánni, hogy a bécsi szombati gabonavásár távirati tudósítást mindjárt azon melegében vasárnapi lapunk is közölje, ha megmondjuk, hogy a V. U. szerkesztése min- dig csütörtökön fejeztetik be, pénteken nyomják, s szom- baton már ország-világunk szétküldik. Itt már le kell mondunk a hírek közzétételéről gyorsaságáról; ezen ambi- tió mellett a napilapokat illeti meg. Nekünk itt más igé- nyeknek és szükségeknek kell megfelelnünk. — Jól eszt hallanunk, hogy a „Magyar Embor Könyvtára“ kötetét önk körben is szivesen és élvezettel olvassák. Feldatad- nak-e még egyszer? Még mindig nem mondhatjuk bizo- nyosan.

SAKKJÁTÉK.

218. sz. feladvány. — Zagyva Imrétől (Debreczenben).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 213-dik számú feladvány megfejtése.

(Roth Kálmántól.) Világos. Sötét. Világos. A) Sötét. 1. Fe4-g6. He1-c2A) 1. He1-lép 2. Fg6-d3 tetsz. sz. 2. He5-c6f Kd4-c4 3. H-fmat. 3. Fg6-d3fmat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Sárospatakon: H. Nagy Lajos. — Kővágó-Örsön: Gold Samu. — Mooron: Radványi Vilmos. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Sperber F. — Nagydáradon: Pál Rezső. Budán: Medgyesi Odón. — Bajmákon: Weiss Fülöp. — Szegeden: Molnár Gábor. — Pesten: Csolkó György. — Verőcezőn: Nagy Ildi Ferencz.

Rövid értesítések. Sárospatak. N. L. Használató- kat is találtunk közöttük, melyek a sort várják. Néhányan érdeket azonban az előforduló kettős megjelölések nagyon csökkentik. Újabb küldeménytől még nagyobb sikert remélünk. — Nagydárad. P. R. A kört tüzetes magyarázat, mint ön helyesen keres, inkább sajk-könyv tárgya volna. Mi adandó alkalommal mindkettőről példákban fogunk adni fölvilágosítást.

TARTALOM.

Báró Bánffy László (arckép). N.*. — Egy kis babona. Péter Antal. — A hittagadó (olyt.). Jókai Mór. Hirlap- irodalmunk a 19-ik szá. aiban (olyt.). Szinyey J. — Mitől függ az emberi élet hosszúsága? B. — Csoka vára (képpel). Z. G. — Az inség-bazar Pesten (képpel). — Egy kis megjegyzés az alföldi népbabonák című gyűjteményre. Karcsanyéki. — Egyveleg. — Tárház: Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Köznizetetek, egyletek. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Budai népszínház. — Nyit tér. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti napár.

Felölös szerkesztő Pakh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

Előzetési feltételek 1864-dik évre:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokot illetőleg, 1863. novem- ber 1-től kezdve: Egy, négyeszer használt petit sor ára, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krba; háromszor- vagy többszöri ígatásnál csak 7 krba számítatik. — Külföldre névze kiadó-hivatalunk szá- mára hirdetményeket elfogad. Hamburg és Altonában: Hasznosleita és Vogler. — M. Frankfortban: Otto Mollien és Joeger könyvkereskedés; Bécsben: Oppelk Alajos, — és Pesten: a ker- tesz-gazdasági ügynek és József, 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 50 ujkr.

Galileo Galilei.

(1564—1642).

Két nagy ember háromszázados születés- napját ünnepli ez idén a mivel világ. Az egyik a költők királya, Shakespeare, kinek emlékünnepe a jövő april hónapra esik, a másik a tudomány egyik vértanuja, Galileo Galilei, kinek érdemeiről most világszerte emlékeznek s kinek emlékét különös fény- nyel ünnepelték a mult hónapban egykori hazájában, Olaszországban. E férfiu a legsö- tétbebb időkben született s mégis egyike lett a legfényesbb csillagoknak a tudomány egén, bár életében csupa üldözésnek volt tárgya s az általa fölfedezett tudomá- nyos igazságok értékét csak később kor ismerte el.

Galileo Galilei 1564. febr. 18-kán született Pizában. Me- chanikai tehetsége már gyer- mekkorában feltűnt, s atyja, a ki elszegényedett florenzi né- mes volt, alapos nevelésben ki- vánta részesíteni. 1581-ben ren- des tanuló volt szülővárosa egyetemén. Kedvencz foglalko- zása volt a zenén kívül a me- chanikai rajzolás, más részről a klasszikus írók műveinek ol- vasása. E mellett az orvostant és bölcsészeti tanulmányokat hallgatta. Szabadelmű, függet- len gondolkodásmódja már ek- kor feltűnt s általában makacs, önfejű ember hírében állott.

1582-ben véletlenül egy nagy fontosságú fölfedezés birtokába jutott. A pizai nagy templom- ban levén, belemerült a tetőről leelő nagy lámpa szabály- szerű ingásába. Figyelmesen észlelte e tüneményt s gondol- kodásának eredménye végre az lett, a mit azelőtt még soha nem ismert a világ, az első ing- gás óra elkészülése, melynek igen nagy hasznát vette csil- lagászati vizsgálatainak. — Me-

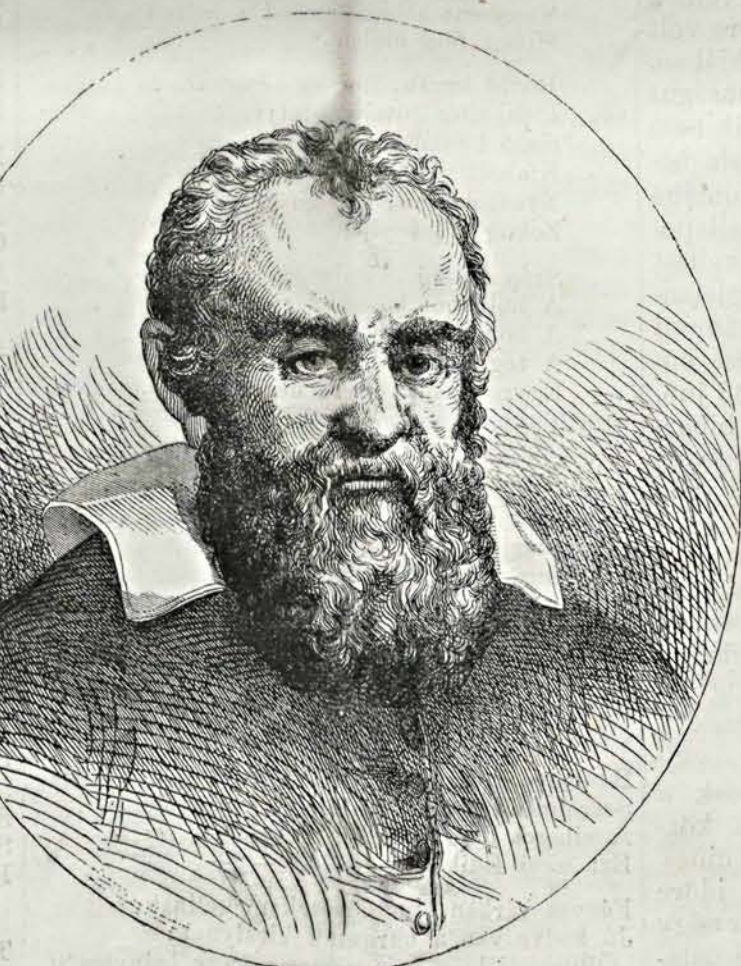
nyos világ addigi legnagyobb tekintélyei- nek, mint p. o. a nagy Aristoteles, téveszméi ellen nyitl harezra kelni.

Azonban a sötétség ama századában, midőn a szellemi téren is a legszigorubb rendőri szabályok tarták féken a békétlen- kedő elméket, nem volt könnyű dolog, elism- mert rendszereket megtámadni. 1592-ben Galileit is arra kényszeríték ellenei, hogy pizai tanszékét s e várost elhagyja. Átment Florenzbe. Itt sokkal szabadabban s füg- getlenebbül mozoghatott, s itt nyert számos

zött. Külső életviszonyai biztosítvák, jólét és családi örömek környezik. Tékozlásig vendégszerető asztalánál kedves barátok és társas vidámság foglalnak helyet. Megtör- tént, a mi nagy tudósoknál ritka dolog, hogy az élet kelleme a tanulmány kimerítő komolyságával szövetségre lépett. — Padua volt az, a hol Galilei legelőször nézett táv- csövén keresztül az égboltozatba oly mélyen, mint előtte senki; s itt kezdődik a csillagá- szatnak, de egyszersmind Galilei dicsőségé- nek is egy új korszaka. Öt kortársai előtt leginkább csillagászati fölfede- zések tették híressé, mikhez a távcső (teleskop) tökéletesítése szolgált alkalmas eszközzül.

Galilei volt az első, a ki föl- fedezte a hold hegyeit, a tejút köde csillagok seregével oszlott fel előtte, a csillagképletekben oly új csillagokra akadt, melyek előtte emberi szem nem vett észre, Saturnus gyűrűit ő látta meg legelőször stb. stb. Ezen megdöbbentő, egymást váltó fölfedezések roppant hatással voltak az akkori világra. Hogy ne bámultak volna azon em- bert, a ki megnyitja nekik az ég boltozatát! Mind e vizsgálódá- sok, észleletek pedig azon meggyőződé- sésre vezettek Galileit, hogy földünk, mely aránylag csak csekély pont, nem lehet — mint ekkorig tanították — a vi- lágegyetem középpontja.

Ezen tanai által az akkori obscurusok gyűlöletét teljesen magára vonta. Szerencsétlenség- rére épen ez időben mindenféle fényes ajánlatok által a toská, nai hercege rábirta Galileit, hogy Florenzbe költözzék át. E fejedelem nem birt elég erő- vel, hogy öt ellenségei ellen megvédje, midőn ezek a pá- rához fordultak segítségért. Az ellene tá- masztott vitát átvitték a vallás terére. A „Santa Maria Novella“-templom szószékéről egy domokosi szerzetes szörta ellene dühös kifakadásait s hirdette eretnekségét. Azon- ban Galilei mindig határozottabban lé- pett fel új tanai mellett s heve által mag-

GALILEO GALILEI.

tekinélyes barátja befolyásának köszön- hette, hogy hat évre a matematika taná- rává választott a paduai egyetembe. A Paduában töltött évek képezik legkel- lemebb szakát Galilei életének. Közérl s távolról önzönlének hozzá a tanítványok, hercegek és papok láthatók vendégei kö-

zött. Külső életviszonyai biztosítvák, jólét és családi örömek környezik. Tékozlásig vendégszerető asztalánál kedves barátok és társas vidámság foglalnak helyet. Megtör- tént, a mi nagy tudósoknál ritka dolog, hogy az élet kelleme a tanulmány kimerítő komolyságával szövetségre lépett. — Padua volt az, a hol Galilei legelőször nézett táv- csövén keresztül az égboltozatba oly mélyen, mint előtte senki; s itt kezdődik a csillagá- szatnak, de egyszersmind Galilei dicsőségé- nek is egy új korszaka. Öt kortársai előtt leginkább csillagászati fölfede- zések tették híressé, mikhez a távcső (teleskop) tökéletesítése szolgált alkalmas eszközzül.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholikus és Protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Na p -	Hold -
				hossza két nyug.	hossza két nyug.
Februárius—Martius	Február. (6)	Adar R.	fok vl. ó. p. ó. p.	fok vl. ó. p. ó. p.	
28 Vasár C 3 Román apát	C 3 Oeni	16 E Hetv. vas.	21 Lázár	339 10 6 47 5 41	223 45 * * 8 51
29 Hétfő Valburga	Váli	17 Elek	22	340 10 6 45 5 43	236 39 0 6 9 29
1 Kedd Albin püsp.	Fejérke	18 Leo P.	23 Templ. sz.	341 10 6 43 5 44	249 53 1 10 10 13
2 Szerda Bójt köz. Simpl.	Simplicius	19 Archippus	24	342 11 6 42 5 45	263 31 2 10 11 8
3 Csüt. Kamilla, Gunda	Kamilla	20 Leo C.	25	343 11 6 40 5 46	277 8 3 5 * 11
4 Péntek Kázimér	Adorján	21 Timothé	26 Lázár	344 11 6 38 5 48	291 58 3 52 1 25
5 Szomb. Eusebius	Eusebius	22 Eugenia	27 Sab. Sek.	345 11 6 36 5 49	306 47 4 34 2 41

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomtatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1864.

szolgáltatta a fegyvert ellenei kezébe. Az egyház akkor szigorúan az u. n. ptolomäusi nézeteket vallotta, mert azt hívé, hogy ezek egyeznek meg legjobban a Biblia állításával. Ptolomäus elavult nézete pedig az volt, hogy a föld mozdulatlanul áll a világ-egyetem közepében s a nap és csillagok naponként végzik körülrte utjokat. — Szerinte a föld az ur, a többi világok mint repülő szolgák keringnek körüle éjjel nappal. Galilei azonban a kopernikus világrend híve és hirdetője volt. Kopernikus német csillagász pedig azt tanította, hogy a föld a maga tengelye s a nap körül forog. E tárgy művei 1530-ban jelentek meg először. E tan villámként csapott az akkori elfátyolozott elmékbe, s a közönséges parasztszere kábitólag hatott. Nem látták e naponként, mint közeledik a nap keletről, s mint távozik nyugatra? S nem parancsolják-e a Bibliában a napnak: állj meg! Ezen érv az akkori időben legnagyobb nyomatóku volt. Azonban Kopernikus könyvét egy félszázadig háborítlanul olvasták, míg a zivatar a tan legbuzgóbb hirdetője, Galilei ellen egész erővel kitért. Rómába, az inquisitio törvényszéke elé idézték, s 1615. febr. 25-én arra ítélték, hogy a föld forgásáról szóló tanát, mint a Bibliával ellenkezőt, visszavonja; s azonkívül megfogadja, hogy soha többé ily szellemben tanítani nem fog.

Egy védiratában kifejteti iparkodott ugyan, hogy a Biblia csupán az ember lelki üdvével s oly dolgokkal foglalkozik, melyek az emberi ész határait túlhaladják, s mind arra nincs gondolja, a mit az ember érzékeivel s észével felfoghat, — de ez mind nem használt semmit, mert ellene elnémították ama bibliai tényvel, hogy Józsu megállította a napot.

1617-ben Rómából Florenczbe tért vissza, s nagy bajjal kieszközölte a pápánál az engedélyt, hogy a föld forgását és az égi testek új rendszerét bizonyító érveinek gyűjteményét kiadhassa. Tizenhat évre volt szüksége, míg e mű, párbeszéd alakjában, elkészült. A munka megjelenése valóságos rohamra tüzelte Galilei ellenségeit, kik nem nyugodtak, míg másod izbeni vád alá helyezését ki nem esközölték. Ujra Rómába idéztették, s ámbár agg és beteges állapotára hivatkozott, mégis személyesen kellett az inquisitio törvényszéke előtt megjelenie. Itt ismét eretnkségre szólott a vád, mi mellett korábbi ígéretének megszegése súlyosító körülményül rovatott fel. 1633 jun. 22-én a bünbánók köntösébe öltözve, bibornokok és főpapok jelenlétében, térdelve volt kénytelen a föld forgásáról szóló tanát visszavonni és megátkozni.

Az elgyengült, az agyon üldözött agg megtette a mit kívántak, követeltek tőle. Ekkor történt volna az, a mit némelyek állítanak, hogy összeszedve végerejét, szikrázó szemekkel, összeszorított ököllel, felugrott s hangosan kiáltotta: „E pur si muove!” (De azért mégis forog!)

Igy történt-e ez valóban, vagy csak a később kor adta szájába ezen azóta kömondással viz szavakat? Bebizonyítva nincs. Annyi bizonyos, hogy határozatlan időre börtönbe vettették; innen azonban már négy nap múlva kieresztették, s egy érseki palotába szállásolták be. Söt később azt is megengedték neki, hogy Rómát elhagyva, Florenczben és vidékén tartózkodhassék. Azonban tökéletes szabadságát soha többé vissza nem nyerhette; élete fogytáig az inquisitio felügyelete alatt állott, még akkor is, midőn már egészen megvakult s megsiketült. E külső nyomások és balsorsa dacára is folyvást foglalkozott a természettudományokkal

és szaporította fölfedezései sorát. Végre a sors csapásai alatt meggyörnyedve 1642. jan. 9-én — 78 éves korában — meghalt. Vele egy nagy szellem tünt le, melyet kora épen azért üldözött, mert nem birta megérteni. De örök időkre szóló fényes bizonyossága marad annak, hogy az igazság győzedelme végre mégis bekövetkezik.

Kopernikus és Galilei tanát illetőleg a római szék is visszavonta kárhóztató ítéletét (az igaz, hogy ez csak 1821-ben történt), s azóta háborítlanul foroghat a föld tengelye körül.

Ildikó.

(Ballada.)

I.

A burgundi király vára
Elosendesült éjszakára,
Király lánya, szép Ildikó,
Csak egyedül ébren;
Szeretődét várja, várja
Fekete éjféln.

A burgundi király lánya
Kitekint a vak homályba...
Csak megjelen deli vitéz
Zengő kobozával,
Hivogtja, csalogatja
Szerelmes dalával.

Addig-addig hivogtja,
Mig ölebe csalogtja.
A burgundi király lánya
Szép vitéz öleiben —
Ölegeti, csókoltgatja
Fekete éjféln.

„Mért a páncél? mért a fegyver?
Mért csókolgatsz könyves szemmel?”
„Megyek, megyek hirt szerezni —
Háborús világ van; —
Vagy kivivlak, vagy meghalok
A véres csatákban.”

„Csak erédj hát, szép vitézem!
Senki másé, azt ígérem; —
Te léssz az én diadalmas
Büszke völégényem,
Vagy ott alszunk mind a ketten
Hideg föld öleiben.”

Rövid bucsu, hosszú bánat...
Deli vitéz tova vágat;
Szép Ildikó szobájában
Kialudt a lámpa,
Nyoszolyáján, selyem párnán
Zokog a leánya.

Szép Ildikó, király lánya,
A holnapot búsan várja; —
A holnapból tegnap is lesz,
A tegnaptól: rég n...
Egyre búsul, egyre hervad
Titkos szerelmében.

II.

Szerelmet zeng hun hegedős kobozra,
Ugy akarja az Istennek ostroma,
Világverő rettenetes Etele; —
Szerelemtől dobog erős kebele:

„Föl, követek, a burgundi királyhoz!
Válasza vagy menyasszonyt, vagy csatát hoz;
Ha csatát küld: koronátlan lesz feje.
Ezt izeni a királynak Etele.”

Hanem e szót ne hallja a királylány:
Szerelmémért csak szerelmét kívánám...
A világot nyeri bennem kebele.
Ezt izeni Ildikónak Etele.”

Fényes várbán hun követek megállnak —
Jó kedve van a burgundi királynak:
„Öltözködjél — menyasszony vagy leányom!”
Reszket a lány, s azt rebegi: „nem bánom...”

Oh Istenem! bizonyosan elvészett...
Szép álom volt... Felejtük az egészséget.
Szép Ildikó követekkel elmegyen,
Vele megy a reménytelen szerelem...

Habos lovon új vendég száll a vábra,
Ujra örül a burgundok királya:
„Hozott Isten, diadalmas lovagom! —
Mit kívánsz most harszi díj? — Megadom.”

„Jó királyom, én Ildikót szeretem!
Erte vittem száz halálba détem; —
Add nekem hát feleségül leányod,
Vagy ölless meg, ha halalom kívánod...”

„Hü vitézem, halálot nem kívánom;
De a tied nem lehet már leányom:
Mégkérette világverő Etele —
Hun követek el is mentek már vele.”

Deli vitéz újra fölül lovára,
Ajka reszket, oly halovány arczaja...
„Hü vitézem! hova olyan hevenyén?”
„Hun királyhoz esküvőre megyek én.”

III.

Fekete éj borong czifra Etelváron,
Lakodalmas népet környékezi álom,
Fekete éjféln
Nyugalomra szállnak —
Most derül a fényes hajnal
Etele királynak.

Ott ragyog a hajnal szerelmes szívében,
Ott piheg Ildikó a király öleiben;
A király öleiben
Sápad az arczaja —
Fehér galamb — fekete sas
Remegő prédája.

„Hova lett a rózsza ragyogó arczadrul? —
Sápadt menyasszonyom, ez a szín elárul;
Hajnalodik az arcz
Forró szerelemben:
Sápadt arczu menyasszonyom
Te nem szereted engem.”

„Halovány holdfényvel jön a szelid álom,
Álom ringatása ez a szín, királyom! —
Hajnal a szerelem,
Csók az ébresztője,
Halvány arczon piros rózsza
Majd kivirul tőle.”

„Csókollak hát, édes szerelmes virágom!
Rózsát fakasztok ki halovány arczadon.” —
Menyasszonya arczát
Körülcsókoltgatja,
Ölelére hajladozik
Világverő karja.

Lobog a lámpaláng homályos sugára,
Kétesen világít a királyi párra...
Mit néz oly sötétben
A lány a királyon?
Rettenetes Etelenek
Szemén ül az álom...

Mi villog a széken? Etelenek töre —
Csak nézi Ildikó, pedig úgy fél tőle!
Alvó völégényét
Csak megcsókoltgatja;
De a csókban nem fulad el
Rémes gondolatja.

Álmában a király mosolyog, beszélget:
„Koronát fejére... kettőt... hármat... négyet...”
„Enyém szíve, lelke...
Én hü völégényem!”
Oh hogy ez a rémes eszme
Egyre él szívében! —

Alvó király arczán komor felhő támad:
„Lóra!... Isten veled... megvédem apádat...”
„Ah ez a nyíl talált...
Én hü völégényem!” —
Rémes eszme tán meghalt már
Dobogó szívében?...

Im' az ablak alatt csalogánydal zendül.
Csak dalol, csak zokog fájtó szerelmeitül:
„Hoztam harszi babért,
S égő sebet érted...
Szép Ildikó! senki másé —
Egykor azt ígérted?...”

Főlríad; megrendül az ékes menyasszony,
Téblolyult öröm gyul az elvadt arczon:
„Főltámadt életem —
Tied holtomiglan!”...
Szép Ildikó kis kezében
A hideg tör villan...

Nem hideg már a tör, nincs is már kezében:
Meleg is, piros is Etele szívében.
Meggzakadt az álom...
A jövendő élet...
Álmodó szív új világa...
Minden semmivé lett.

Megsimitja haját szép Ildikó s felkél,
Reszkető kezével kulcs után keresgél...
Végzők lobban a láng,
Kialszik a lámpa...
Borzadalmas vak homályban
Kisuhan a lánya.

IV.

„Mit jelent e felt, virágom!”
„Rózsavirág nászruhámom...
Jaj siessünk, az Istenér?”
Keresztülzur, ha utólré.”
Ifju vitéz feléleli,
Karjaiba zárja...
Vágtat a ló. Messzemarad
Etelének vára.

Feketebb lesz a pusztá táj,
Rémesebb lesz a vakhomály,
Vak homályban vihar támad,
Ráz, subogtat lombos fákat.
Csak tekinget hátrafelé!
A remegő leánya;
Néz merően, néz borzadva
Viharos homályba:

„Látod ifju?... amott nyargal
Fehér lovan, fényes karddal!...
Megtudta már s utánunk fut —
Oh pedig be mélyen aludt!”
„Senki se jó, csak a vihar
Nyargal át a tájon...
Rejtsd el arczod hű keblemen,
Egyetlen virágom!”

Csak fölilyed szép Ildikó:
„Mindjárt elér... irtózat!...
Sarkanyuzd a lusta lovat!”
Megrémül az ifju lovag.
Feje fölött kavargó a
Vad vihar zugása —
Belévegyül Ildikónak
Rémes sikoltása.

Csókot ad az ifju neki,
Szorosabban átöleli,
Átöleli szerelmelem...
Imádkoznék... nem tud... nem mer...
„Ifju, ifju! még se látod?...
Néz a szörnyű ellen...
Mindjárt megfőjt jégkezével...
Meghalok szerelmem!”...
Hajnalodik, derül a táj,
A süvöltő vihar eláll,
Egyre vágtat a szilaj mén...
Csendes a lány ifja keblén.
Deli vitéz sir, kesereg
A hervadt leányon:
Erlingatta, elaltatta
Csendes örök álom.

Csengei Gusztáv.

A hit-tagadó.

Történeti elbeszélés, írta JÓKAI MÓR.

(Vége.)

Az üldöző csapat csak annyit pihen
utközben, a mennyit az órákból a rövid éj
eltakart. Naplement után, napfelkölte előtt
végezte imáját, s a nyeregben étkezett.

A Libanon hegyeinél elveszett előttük a
menekülők nyoma. A hegyszakadékok gör-
getegei, a czedrus erdők hulló levelei elta-
karták a futók lábnyomait.

De Jónás ott is utánok talált.

Az egész szaraczen hadtól megmenekül-
hettek a damaskusai, ha egy örült szerel-
mes nem lett volna üldözőik között, kinek
kedvesét magukkal vitték.

A Libanonhegy utjait maguk a mene-
külők tették járhatlanokká, bevágot fatör-
zseket, roppant kösziklákat hengerítve a
mély utakba. Az arabok vergődtek, fárada-
tak, de nem maradtak vissza.

Pedig hát mire való volt e fáradság?

A hegylánczon túl már román hadak
tanyáznak; a menekülők jó védelemre ta-
lálnak ott, a láthatáron Gabala és Laodicea
városok tornyai látszanak, azokban hatvan-
czernyi görög-román táboroz; Tamás vezért
ki üldöznék el odáig.

Bizonyára csak egy örült szerelmes.

— Mégis el kell őket fognunk, mondá
Jónás a tétovázó araboknak, s Kaled hely-
benhagyta, a mit mondott. Ilyen ember
kellett neki, a ki még hisz a vitézség csodáiban.

Az erdőben találtak egy favágót, attól
kérdézősködtek a damaskusi menekvők felől.
A szerencse egy kézre játszott az ara-
bokkal.

A keleti császár parancsa utban találta
Tamás vezért, s arra utasítá, hogy rögtön
változtassák meg utjuk irányát, s a tenger-
parthoz siessenek, ott hajókra fogják őket
rakni. Nyilván attól félt a császár, hogy a
menekülők látása megháborítja Antiochia
védőinek bátorságát.

Tamás vezér és társai tehát még mindig
a szabad ég alatt voltak.

Ez ország azonban egészen ellenség földé
volt már; erős hadakkal, kerített városokkal
ellátva.

Az üldözőknek ugy kellett martaléjuk
után csuszamlani, mint a kigyónak; nesz
nélkül, bujva saját veszedelmük elől.

Most már többet utaztak éjjel, mint nap-
pal. Jónás helyismerete vezéres volt a me-
nekülőkre. Éjjel viharban, felhőszakadás kö-
zött vezette el Laodicea vár falai alatt a szar-
aczen dandárt; a villám-lobogásnál lehetett
látni az őrszemeket a falakon, míg az arabok
kendőket tűztek dárdáik hegyére, hogy a
vas ne villogjon. Késő éjfélnben egy mély
völgybe jutottak, mely úgy elzárta előttük
az utat, hogy a sötétben nem mehettek to-
vább. Itt pihenőt kelle tartani.

Kaled lefeküdt egy fa sátorernyője alá
és elaludt.
Mikor hajnal előtt a mindig éber Jónás
felébrezté, haraggal fogadta a költögetést;
azt mondá: rosz álmom volt; azt álmodtam,
hogy csatában voltunk, s kardom nem tu-
dott sebet ütni, hajlott kezemben, mint a
sás-liliom-levél. Ez roszt jelent.

Jónás kinevette vele: „Álom esős időt
jelent.”

Azzal parancsot adott, hogy induljanak
neki az erdős meredélynek.
Senkitem hitte már, hogy a menekvőket
utolérhessék, még Kaled sem, de hatalmát
átruházta Jónásra, s a mig az azt mondá:
„előre!” engedelmessékedni kellett.

A nap delett már, mire a hegytetőre
fölrtek, s a mint Kaled Jónás nyomában
léptetve lovával, megpillantá az előtte elte-
rülő látványt, kezit égre emelve ordítá fel:
Allah!

Gyönyörű vidék terült lábaiknál. Pom-
pás fennsík, melynek üde rónája hajló pál-
macsoportokkal volt beárnyékolva, s tul a
rónán a vegtelen éggel összefolyó tenger.

De a mi a leggyönyörűbb volt e lát-
ványban, ama tengerparton, a hajló pálmák
alatt az üldözött damaskusai sátorai!

Itt telepedtek le annyi fáradságos nap-
törődései után magukat kipihenni. Teljes
biztosságban hitték már magukat; előttük
a tenger, melynek öleiben a görög vitorlás
gályák libegtek, dereglyéik a partra huzva,
a menekvők elfogadására készen, mihelyt a
tengerdalgály emelkedni kezd; hátuk mögött
az erdős hegyláncz, és azontul két erősített
város. Ki ne hitte volna, hogy itt e pálmák
árnyékában pihenni jó?

Kaled bevárta, míg csapatai mind meg-
érkeztek, akkor leszálltak lovaikról és imá-
doztak. Minden támadást imádság előzött
meg e rajongó népnél.

Akkor háromfelé osztá csapatát. Az elő-
hadat bizta-Jónásra; a tartalékot maga vette
át. Derárra bizta, hogy a harmadik csapat-
tal fogja el a dereglyéket.

A két első csapat egyszerre rohant elő
az erdőből a gyanutlan pihenő damasku-

sakra. Azoknak egy része az első ijedelem-
ben a dereglyékhez futott, a tengerre akarva
menekülni. A dereglyék hirtelen a vízbe
taszították, s az apály ellenére a mély vízbe
vándoltatták; akkor az eszeveszett Derár, a
harczok bohóca azt a merész ötletét örökíté
meg, mely egyedül áll a hadak történetében:
lőháton indult meg hajókat üldözni. Az arab
történetirők Allah csudájáról beszélnek, ki
parancsolt a tengernek, hogy a dereglyék
alól kifusson, s lovas hadnak adá martalékul
a vizen evezőket. Derár lovasai nyeregből
ostromlák meg a flottillát, s egyetlen jármű-
vet sem engedtek a tengerre kimenekülni.
Az egy óra múlva visszatérő dagály csak a
véres hullakért jöhetett már.

A második csapat, melyet Jónás bég ve-
zetett, keményebb munkára talált. Tamás
vezér és román harczosai nem értek már rá,
lerakott pánczélaikat felülteni; de egyre
mégis volt idejük. A kétségbeesés harcza-
iban találjuk e szép eszme ismétlődését. Mi-
kor a vitézek látták, hogy tulnyomó erő jó
ellenük, hármas sorban kört képeztek a kör-
befogott nők, gyermekek és aggok körül; és
akkor mindegyik hozzákapcsolta az övével
lefűgő lánczot a szomszédja övéhez; hogy
egy se futhasson el, hanem ott legyen kény-
telen elveszni, a hol megállt: így mint egy
hármas érczöv állt a kis csapat a támadó elé.

Jónás bég azt hívé, hogy ismételheti, a
mit Damaskusban tett Abu Obeidah. Kaled
teljes hatalmat adott neki. „Adjátok meg
magatokat, és életben maradtok!” kiálta
rájuk messziről. „Átok rád, hittagadó!” kiál-
ták azok vissza. „Adjátok ki kedvesemet!”
Kiálta másodsor. Most csak egy hang kiál-
tott vissza: „Átok rád, hittagadó!” S az a
hang kedvesé volt!

Ekkor vad dühél veté magát az örült
szerető honfiai lánczsorára, s első volt, ki
azt ártotta. A román had kétségbeesve védte
magát; mindig összéb-összéb olvad. Csak
ketten-hárman kúzdtek már Eudocia körül;

azokat is lefekteté az adáz szerető karja;
csak Tamás vezér egyedül állt még köztük;
az ő érczmellén is átrontott kedveséig
a renegát; — ekkor maga a leány kapta fel
nagybátyja elejtett kardját, s maga harczolt
egykori jegyese ellen; Jónás kiüté kezéből
a kardot, hozzárohant, keblére ölelte a
leányt: „enyim vagy!” Az pedig kirántá
övéből törét s saját szívébe verte. — Jónás
bég ott tartá harczainak jutalmát karjai
közt — halottan.

Hirlapirodalmunk a 19-ik században.

Második közlés. 1831—1840.

(Vége.)

Ezen évtizedben megjelent lapok nemcsak
számában és belbesben, de technikail kiállításban
is nagyszerű gyarapodást tüntetnek elő. Helmezy
ugyanis 1836-ban a „Jelenkort” ivrében adván
ki, csakhamar a többiek is követték a szép példát,
ugy, hogy 1840-ben már egy párnak kivételével
minden politikai lap, kisebb-nagyobb alaku ivrében
jelent meg, jöllehet a lap teriméjét tekintve,
a legnagyobb alaku pozsonyi „Hirnök” sem volt
nagyobb, mint a jelenlegi „Magyar Sajtó”, t. i.
egy oldal magassága 17 hüv., szélessége 12 hüv.
s így egy oldal teriméje 204 négyzetög hüvelyk.
— A mi a papiros minőségét illeti, igyekezett
minden kiadó lapját, vagy folyóiratát ezen évtize-
den keresztül vélnen, vagy legalább simított fe-
hér papirosra nyomtatni, habár az akkori papiros
nem felelne meg a mostani kívánalmaknak, mert
az sárgás színe, vagy nem eléggé tiszta minemű-
sége által tünt ki leginkább. A nyomtatás elég
tisztá és correct volt. A lapok kezelésénél több-
nyire a kétszer hetenkint és nem többször való
kiadás és szétküldés volt szokásban; ebben egye-
dül a „Pesther Tageblatt” tón kivételt, mely
egyedül jelent meg többször, t. i. 1839-től vasár-
s ünneppapokat kivéve, naponként.

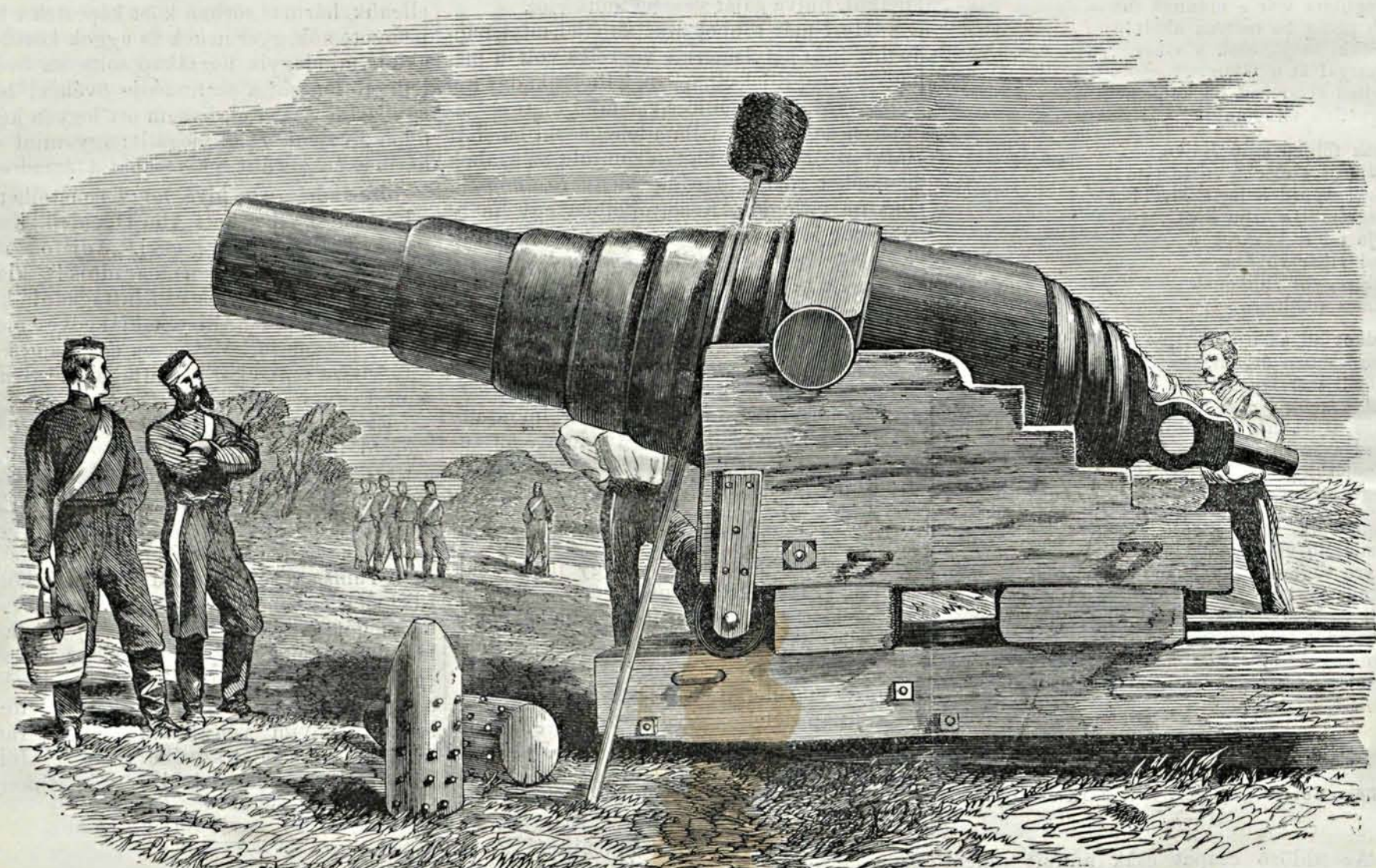
A fennebbi adatok szerint 1831-ben Magyarországon és a hozzákapcsolt részeken következők a hirlapok és folyóiratok létezői: A) Magyar nyelvben, politikai lapok: 1) Kurir, 1787-től; 2) Nemzeti Ujság 1806; 3) Erdélyi Híradó 1828; — szaklapok: 4) Mezei gazdák barátság, 1831; — vegyesek: 5) Sokféle, 1828; 6) Hasznos mulatságok 1817; 7) Nemzeti Társalkodó 1830; folyóiratok: 8) Tudományos Gyűjtemény 1817; 9) Minerva 1825; 10) Sas 1831; 11) Kritikai Lapok 1831; 12) Orvosi Tár 1831; — B) Német nyelvben politikai lapok: 13) Ofner-Pester Zeitung 1800; 14) Pressburger Zeitung 1764; 15) Siebenbürger Bothe 1786; 16) Agrar Zeitung 1826; — vegyesek: 17) Gemeinnützige Blätter 1808; 18) Aerenlese 1831; 19) Spiegel 1828; 20) Pester Handlung Zeitung, 1828; 21) Biene 1831; 22) Kundschaft und Auctionsblatt 1827; 23) Luna 1826. — C) Szlovén nyelvben. Folyóiratok 24) Ljetopis 1827; 25) Serbska Pesela 1829. — D) Latin nyelvben, vegyes lapok 26) Ephem. Poson. 1804; Appendix ad Ephem. Poson. 1804 től fogva. 1840-ben pedig léteztek: A) Magyar nyelvben, politikai lapok: 1) Nemzeti Ujság 1806-tól; 2) Erdélyi Híradó 1828; 3) Jelenkor 1832; 4) Hírnök 1837; 5) Sörgöny 1840; — Szépirodalmi

irat: 43) Transilvania 1833; 44) Stundenblumen der Gegenwart. 1840. — C) Szlovén nyelvben, politikai lap: 45) Illyrske Narodne Novine 1836; 46) Serbske Narodne Novine 1840; — vegyesek: 47) Danica 1835; 48) Serbsky Narodni list 1840; — folyóiratok: 49) Ljetopis 1827; 50) Serbska Pesela 1829. — D) Oláh nyelvben, politikai lap: 51) Gazetta Transilvaniei 1838; — vegyes: 52) Foaia pentra minte 1838. — E) Latin nyelvben, egyházi lap: 53) Annales memor. orbis cath. 1840. 1831—1839-ig megszűnt lapok és folyóiratok: A) Magyar nyelvben, politikai lapok: 54) Kurir 1787—1834; 55) Erdélyi Hírlap 1838—1839; szépirodalmi lapok: 56) Rajzolatok 1835—1839; 57) Szemlélő 1833—1837; 58) Lombok 1838; egyházi lap: 59) Anasztazia 1838—1839; szaklapok: 60) Mezei Gazdák Barátság 1831; 61) Kémlő 1836—1837; 62) Ismertető az ősművészetben 1836—1838; 63) Honi s külföldi Gazda 1837; 64) Természet 1838; 65) Egri hetilapok 1838; vegyesek: 66) Sokféle 1828—1834; 67) Mulattató 1838—1839; 68) Literatúrai lapok 1836—1837; 69) Fillértár 1834—1836; 70) Garasos Tár 1834; — folyóiratok: 71) Minerva 1825—1836; 72) Sas 1831—1833; 73) Kritikai Lapok 1831—1836; 74) Muzarion 1833; 75) Egy-

német 18, szláv 4, latin 2, összesen 51. — 1831-ben létezett magyar lap és folyóirat 12, német 11, szláv 2, latin 2, összesen 27; — 1840-ben magyar 26, német 18, szláv 6, román 2, latin 1, összesen 53. — 1831—1840-ig megjelent magyar 54, német 24, szláv 12, román 3, olasz 1, latin 4, összesen 98. — 1801-től 1840-ig folytatott és ujon keletkezett lapok és folyóiratok összes száma 149. Szinyei József.

Armstrong hatszáz fontos ágyuja.

Mióta a Monitor és Merrimac, e két hatalmas páncélhajó oly elkecserezett harezot vívtak, azóta a hajó- és ágyukészítők versenyt látszanak küzdeni egymással. Az előbbieket sérthetetlen hajókat iparkodnak létrehozni, míg a másik rész oly lövegekre gondol, melyeknek golyói a legerősebb hajó páncélzatát is képesek szétrombolni. Angolországban különösen annyira tulzoztak a vélemények az ágyuk ellenállhatlansága iránt, s a gyakorlati kivitelben annyira mentek a kísérletek, hogy már a hatszáz fontos ágyuk készítéseig jutottak. Ily ágyu-szörnyeteg az, melynek most képét hozzuk, s mely Armstrong Vilmos találmánya, ki

Armstrong hatszáz fontos ágyuja.

lapok: 6) Regélő 1833; 7) Athenaeum 1837; — egyházi lap: 8) Szion, 1838 — szaklapok: 9) Ismertető honi s külgazdaságban 1836; 10) Orvosi Tár 1831 és 1838; — vegyesek: 11) Hasznos Mulatságok 1817, 12) Nemzeti Társalkodó 1830; 13) Vasárnapi Ujság (kolozavári) 1834; 14) Társalkodó (pesti) 1832; 15) Századunk 1838; 16) Literatúrai Csarnok 1840; 17) Honművész 1833; 18) Figyelmező 1837; 19) Aradi Hírdető 1840; — folyóiratok: 20) Tudományos Gyűjtemény 1817; 21) Egyházi beszédek gyűjteménye (Szalay Imre) 1833; 22) Gazdasági Tudósítások 1837; 23) Rohonci közlemények 1840; 24) Tudománytár 1834; 25) Budapesti szemle 1840; 26) Bibliographiai Értesítő 1840. — B) Német nyelvben, politikai lapok: 27) Ofner-Pester Zeitung 1800; 28) Pressburger Zeitung 1764; 29) Siebenbürger Bothe 1786; 30) Agrar Zeitung 1826; 31) Siebenbürger Wochenblatt 1837. — Vegyesek: 32) Gemeinnützige Blätter 1808; 33) Pannonia 1837; 34) Spiegel 1828; 35) Pester Handlung-Zeitung 1828; 36) Schmetterling 1833; 37) Satellit 1840; 38) Blätter für Geist, Gemüth, und Vaterlandskunde, 1837; 39) Pester Tageblatt 1827; 40) Temesvári Wochenblatt 1840; 41) Pester Kundschaft und Auctionsblatt 1827; 42) Luna 1826; folyó-

irát: 43) Transilvania 1833; 44) Stundenblumen der Gegenwart. 1840. — C) Szlovén nyelvben, politikai lap: 45) Illyrske Narodne Novine 1836; 46) Serbske Narodne Novine 1840; — vegyesek: 47) Danica 1835; 48) Serbsky Narodni list 1840; — folyóiratok: 49) Ljetopis 1827; 50) Serbska Pesela 1829. — D) Oláh nyelvben, politikai lap: 51) Gazetta Transilvaniei 1838; — vegyes: 52) Foaia pentra minte 1838. — E) Latin nyelvben, egyházi lap: 53) Annales memor. orbis cath. 1840. 1831—1839-ig megszűnt lapok és folyóiratok: A) Magyar nyelvben, politikai lapok: 54) Kurir 1787—1834; 55) Erdélyi Hírlap 1838—1839; szépirodalmi lapok: 56) Rajzolatok 1835—1839; 57) Szemlélő 1833—1837; 58) Lombok 1838; egyházi lap: 59) Anasztazia 1838—1839; szaklapok: 60) Mezei Gazdák Barátság 1831; 61) Kémlő 1836—1837; 62) Ismertető az ősművészetben 1836—1838; 63) Honi s külföldi Gazda 1837; 64) Természet 1838; 65) Egri hetilapok 1838; vegyesek: 66) Sokféle 1828—1834; 67) Mulattató 1838—1839; 68) Literatúrai lapok 1836—1837; 69) Fillértár 1834—1836; 70) Garasos Tár 1834; — folyóiratok: 71) Minerva 1825—1836; 72) Sas 1831—1833; 73) Kritikai Lapok 1831—1836; 74) Muzarion 1833; 75) Egy-

1854 óta folytonosan ez irányban foglalkozik. Legújabb ágyuja 15 láb hosszú, s 450 mázsát nyom; nyílásának átmérője 13³/₁₀ hüvelyk, s hatszáz fontos golyókkal szórja a halált. Alakja, mint a képen látható, távcsőhöz hasonlít, s ez alak annál célszerűbb, mert a puskapor feszítő erejének azon a helyen, a hol meg van töltve, a legnagyobb ellenállás szükséges. Minél közelebb már az ágyu torkának nyílása, annál kisebb lesz a löpörből kifejlő gáz feszítő ereje, s így a cső minden veszély nélkül vékonyabb falú, gyengébb lehet, a mi annál célszerűbb, mert ezáltal az ágyu különben rendkívüli súlya is kisebb lehet. Ez ágyu készítménye az ágyukészítők: öt-hat hüvelyknyi vastag vasrud izzóállapotban egy henger körül hajlítandó, s midőn már kihült, gözkalapáccokkal tömör csővé kalapálandó. Az egész ágyu így elindítható áll, melyek egymásra vannak huzva s pontosan összeillesztve. Négy-százötven mázsányi tömeg egyszerűen nem kalapálandó, azért csak részekből állítható össze. Azon részek, melyek a tulajdonképeni csövet képezik, összeforrasztatnak; ezekre ismét izzó cylindereket huznak, mialatt a belső csövet víz által hidegen tartják. A meleg által kiterjedt vas könnyen a másikra tolható, midőn pedig kihül,

a belső csőhöz oly szorosan hozzá tapad, hogy azt emberi hatalom többé szétválasztani nem képes. E hatszáz fontos ágyu nyolcz ily egymásra huzott cylinderből áll. A cső belsőjén, a hosszukás golyó tíz sor kiálló szögeinek megfelelőleg, tíz rovátka van. Ez ágyu egyszeri megtöltésére 25 font lőpor szükséges.

Hogy pedig ez ágyu-szörnyeteg használhatósága felől minden kétség el legyen osztatva, vele közelebbről Shoeburness mellett próbát is tettek. Tíz foknyi iránysszög alatt a golyó 12,000 lábnyi távolságra hord, s a céltől a legnagyobb eltérés 12 lábnál több sohasem volt; a kilőtt bombának szétváltott darabjai pedig több ezer négyzet lábnyi tért borítottak el. Célul egy korongot állítottak föl, melynek 18 hüvelyk vastag deszkafalához elől 4 és fél hüvelyk, hátul háromnegyed hüvelyk vastag érczap volt erősítve; s a korongot egyetlen lövés használhatlanra tette; s a golyó az első érczlapot keresztültörve 2 lábnyi lyukat ejtett s az egész hátulsó lapot magával ragadta. — Az ágyu kezelése azáltal könnyebbül, hogy a csövet emeltyű által hajlítják le- és fölfelé, s a töltést is egy könnyű kis gép által emelik, s illesztik az ágyu nyílásába.

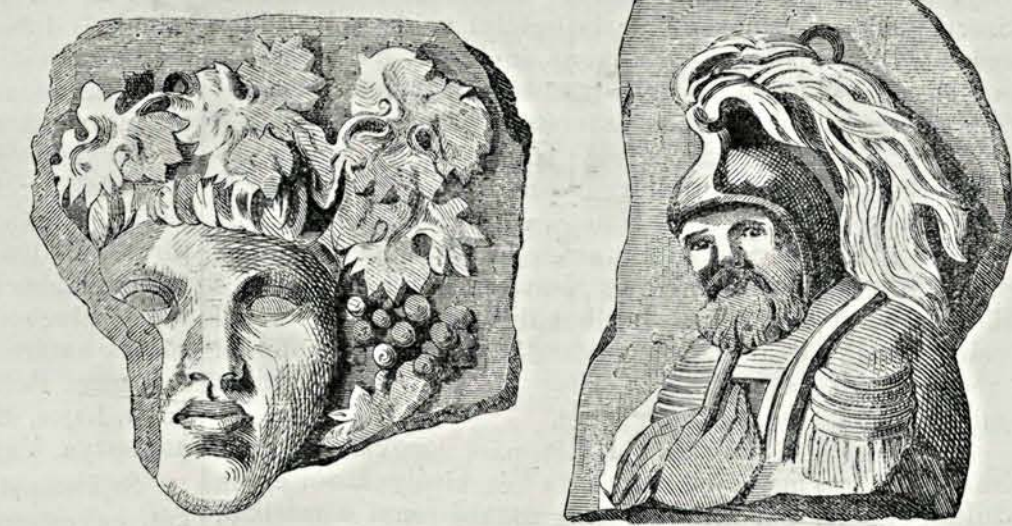
kép hol a hazája, azt meg nem mondhatná ember fia. Ma Beeskereken vesz lovat, holnap már Sopronban kovácsolja a patkót s holnapután valamelyik sziléziai faluban pántol kereket. Beszél magyarul, oláhul, németül, tótul, szerbül, csehül, beszél tán még olaszul is, míg a fajabelivel cigányul értekezik. Országzerte „oláh cigánynak” hívják, ellentétül a „magyar” cigányhoz, ki hivatott annak a falunak, melyben született, hegedülni, vályogot vet, czimbalmoz, kemenczét csinál,

az iskolát s az érdek és szorongás egy nemével néztük e csodálatos barna alakokat.

A borzas, vén szíjpirtyó megragadta kis kezünket, s ránk szögező szürke szemöldöke alól, égető tekintetét; nem győztünk álmétködni rajta, asszony létere hogyan pipázik, még pedig úgy, hogy a pipaszárnak boldog végét teszi fogatlan szájába, s félve hajoltunk volna el előle, ha a könnyű szekér löcséhe odátámaszkodó szép cigánylány nem bővölte volna meg szemünket. A borzas, apró cigánykák, egy vastag krajezárt érczigánykerekek egész a vásárkút s e mütét alatt még be sem szennyezék ruhájukat, igaz, hogy nem is volt nekik.

Ennek az „ekhós” járműnek mélyéből szintén két purdú néz ránk, mintha azt mondanák épen: „Adjun egy krajezárt, hogy eljárom a rúkánczot, hogy a vaskandure se kilenben!” Szegény kis mórók!

Ütött a ti órátok is. Magtanitanak majd olvasni, számítani; a legmelegebb nyáron is ruha lesz rajtatok s fájó szívvel fogjátok hallgatni a vén dadé ha beszél: milyen szép, szabad idők jártak még az ő korában a cigányra, mikor ott tanyázott a faluvégen, s kovácsolta a patkósöveget.

Doroszlói római agyagrégiségek. 1. Bacchusfej. 2. Római vitéz.

Két római agyagkép.

Vasvármegyei Doroszló falu határában terjedelmes szőlőhegy emelkedik, melynek neve Pogány. A legmagasabban fekvő szőlőben, melyből gyönyörű kilátás nyílik a vármegye sík részén át a sághi és somlyai hegyig, már korábban több ízben római érmek, és 1828 táján, szőlőkapaláskor a most is birtokomban lévő két római agyagkép találtott, melyek hű ábráját közlöm. A Bacchusfej, mitán a munkáskapájával ráütött, tetemesen meg van sértve, mi annál nagyobb kár, mert valóban cinos mű. A másik, egy római vitéz mellképe, valamivel durvább, de majd sérthetetlen. Mindkettő égetett agyagból készült, s mind egyik felső részén kis lyuk van, melyen keresztül madzagot huzván, azokat fel lehetett akasztani.

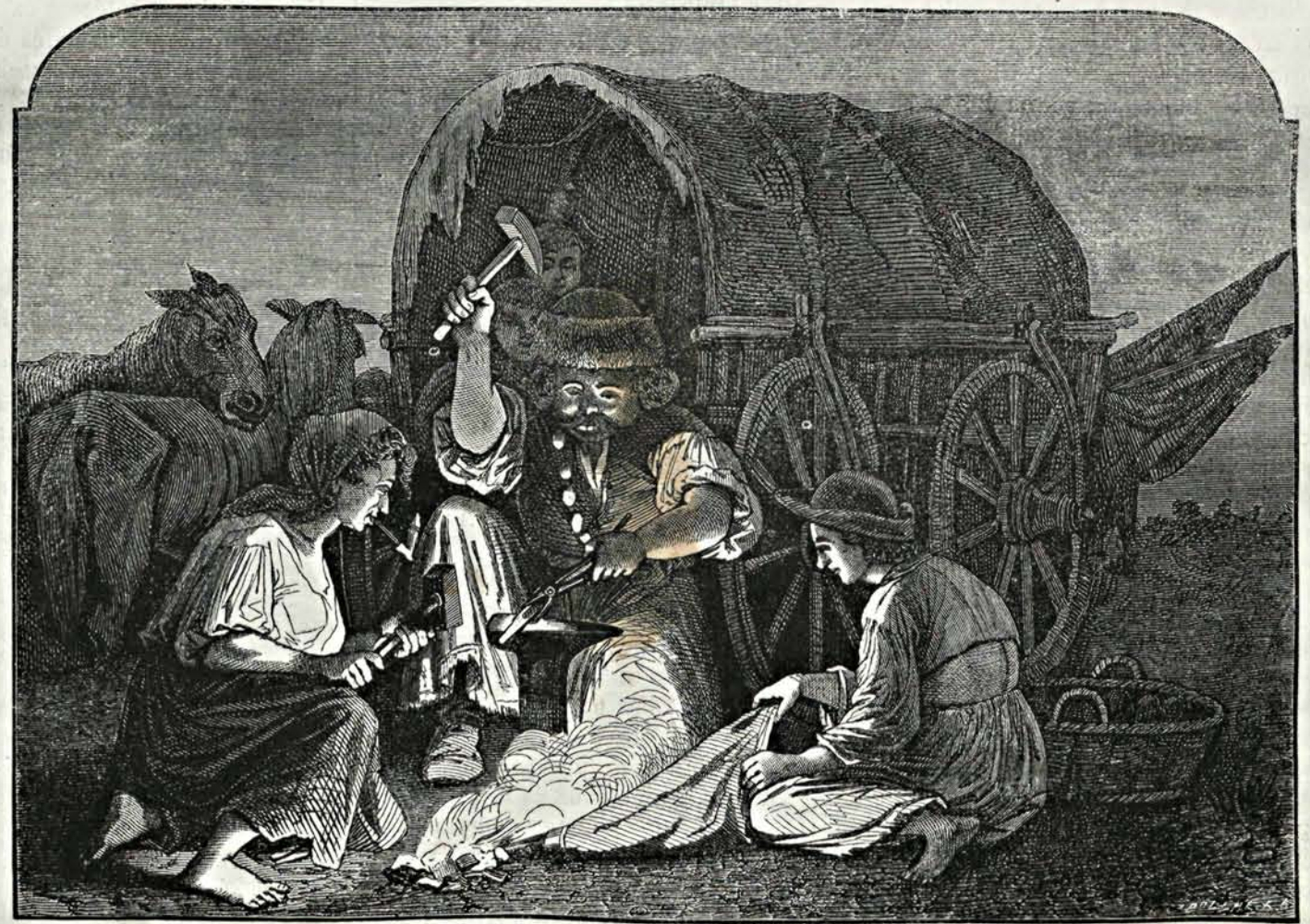
klárinétoz s bolondja a német ruhának még most is, míg az oláh cigány már ösödök óta csizmabagyúrt nadrágban, sújtásos dolmányban jár s mentéjén akkora ezüst gombokat hord czinból, mint a purdójának a feje.

A magyar zene muzsája nem esékolta homlokuk az oláh cigányt. O nem ismer sem hegedüt, sem czimbalmot, ő neki nem jutott: bánatában, örömeiben

Egy év egy behódolt város történetéből.

(Történeli rajz.)

Magyarország királyai között Mátyásnál erősebb és hatalmasabb egy sem volt. A külső hatalmasságok rettegtek tőle, hanem saját alattvalói, főként a nép annyival jobban szerette.

Képek a hazai népeletről. XXXIX. Vándor cigány-család.

Az érmek, valamint e két agyagkép, véleményem szerint, világot derítenek a szőlőhegy nevének eredetére, mert megerősítvén a néphagyományt, mely szerint a rómaiak tiltotték e környéken is az első szőlőket, azt is ki látszanak mutatni, minféle pogányoktól ragadt reá a „Pogány” elnevezés.

Képek a hazai népeletről.

XXXIX. Vándor cigány-család. Maholnap csak hirben fog élni a vándor-cigány. A civilizáló törvényhozás nem tűr nomádéletet, örökös kalandozást. E családnak itt volta-

muzsikaszóval kedvezni azon népnek, mely között él.

Kupeczkedik inkább, bográccsal, serpenyővel zörög be minden házhoz, s olyankor mindig olyasvalami ragad az újjához, mi nem az övé; a minthogy a tulajdonnak, államjogilag és erkölcsileg megállapított fogalmával nincs is ő egészen tisztában.

Azért is faluvégre szorították; ott fázott télen, ott azott nyáron.

Ha gyermekkorunkban hírt vettük, hogy cigányok telepedtek a gypszelekre, ott hagytuk

Midőn meghalt, ez megsíratta, meggyászolta és megjutalmazta. De hát tud-e a nép egy halott uralkodónak jutalmat adni? Óh bizony! tud: Mátyás nevéhez ragasztotta az igazságos címet, úgy emlegette fiait és unokáit előtt és ma már senki sem nevezi másképen, és magyar ember nem is fogja soha másképen nevezni.

Hanem Mátyás vaskezét a kevély és hatalmas nagy urak nem szerették. És ezek halála után királylány olyan embert akartak tenni, ki ne tudjon nekik parancsolni. S találtak is ilyet Ulászló személyében, ki már akkor Csehországnak királyja volt. Tunya, tehetetlen ember vala ez, a ki nem sokat gondolt azzal, hogy egyfelől a főurak versengése gyengíti, másfelől pedig a két szomszéd császár, a török és a német foglalja és pusztítja az országot. A szíve fájt minden jobb érzésű hazafinak a sok nyomorúság

láltára, kik is 1505-ben Rákosra gyűlvén, elhatározták, hogy azon esetre, ha az uralkodó család kihal, csak magyar embert lehessen királyválasztani. Ez természetesen nem tetszett azoknak, kik a zavarosban szeretnek halászni, mert ezek rablott kincseiket s bitort hatalmukat féltették. Most hát még nagyobb zavart és háborúságot támasztottak.

A török császár csak épen erre várt. Azokat az országokat, melyek hajdan a magyar királysághoz tartoztak, Szerbiát, Bosnyországot, Rácországot, Bulgáriát, Oláhországot, Moldovát egymásután elfoglalták már a törökök, s szemüket most magára Magyarországra vetették. Itt Ulászló halála után a királyságban fia Lajos következett, egy jó indulatú ifjú, de a kinek nem volt elegendő ereje, hogy a lázongó főurakat féken tartsa. Többszörösen ellenben egy rendkívül fényes tulajdonokkal felruházott ember jutott a trónra: Szolimán szultán, egy vitéz, bölcs, egyenes lelkű uralkodó, kit a törökök csak úgy szeretnek, mint mi Mátyást.

A török abban az időben vitéz és hű katonává és örömmel követte szultánját Magyarországra. Ez már több várat elfoglalt, már átélte a határszél s a főurak versengése még sem szűnt meg, kik úgy civódottak egymásközt, mintha baj sem volna. Hanem midőn 1526-ban híret vették, hogy a szultán 200,000 emberrel jő, nagy sietve készülődéshez fogtak. Már késő volt! Az ifjú király személyesen vezette Mohács alá azt a kis magyar sereget, mely alig egy nyolczadrésze volt a töröknek.

Mit használt itt minden vitézség, minden elszántság, a mit a maroknyi magyar sereg kifejtett? Küzdöttek a míg lehetett s csak holttestök felett nyert a szultán diadalt, — de legalább megmentették a haza becsületét. A szegény ifjú király is az áldozatok közt volt. A Csele patakába fuladt, ifjan, megsiratlanul, országát a legnagyobb zavarban hagyva hátra.

Azonban bármily sok veszett is el Mohácsnál, nem veszett el minden. Csak egy sereggel s néhány derék emberrel volt kevesebb. Azonban a mindenható ezutánra a megpróbáltatás súlyos éveit küldötte Magyarországra, hogy megedzesse, kintársra tanítsa fiát, de épen abból támasztá fenmaradásának eszközét, a mi ezuttal bukását idézte elő. Ugyanis magának az országnak abban az időben állandó katonasága semmi sem volt; hanem a főpapoknak és főuraknak voltak bandériumaik és minden nemesnek kötelességben állott, saját embereivel táborba szállani. Az a sereg, mely Mohácsnál oly vitézül harcolt, azok a főurak, kik ott sirjokat léltek, bizony kis részét tették az ország erejének. A megyék, a megmaradt főpapok és főurak, a nemesség minden pillanatban állhattak ki seregeket, és Szolimán mindézt jól tudva, nem is tartotta tanácsosnak az országban maradni. Miután az ország egyrészt feldulta, gazdag zsákmánnyal és sok fogolylyal terhelt visszavette seregeit.

Mi történnék most? Ez volt a kérdés, melynek a legközelebbi napokban el kellett dölnie.

Az ország két pártra volt oszolva. — Ezek közül egyik a főurak párta, melynek feje a nádor, szánta Báthory. Ennek az volt a meggyőződése, hogy Magyarország nem fogja magát saját erején a török ellen fenntartani tudni. Az ország hanyatlásában ezeknek legnagyobb része volt. Minden idővös törvényt, minden alkalmas intézkedést kijátszottak, mindig csak saját befolyásuk nevelésén munkáltak, s saját vagyonukat a

gyenge királyok alatt ugyancsak megnevelék. Most is arra néztek, hogy egy külföldön lakó király nem fogja őket megzabolázni tudni, de képes lesz őket saját erejével megvédeni. Ezek Ferdinánd főhercegre, Csehország királyára és Károly német császár testvére, a meghalt király sógorára vetették tekintetüket. A másik párt szeméi pedig Szapolyai Jánoson függöttek. Ez volt az országban a leggazdagabb és legtiszteltebb főúr. Két uralkodó családdal állott rokonságban, s már is erdélyi vajda volt. Eddig is azon harcokban, melyeket a nemesség a főurakkal vívott, a rend helyreállítására, s a zavarok megszüntetése érdekében, ő volt a pártvezér, s egy ízben a pór lázadás leverése által végszélytől mentette meg a hazát. Most is nagy volt a veszedelem, talán nagyobb, mint akkor is. Ki volna méltóbb a trónra, mint ő? Nem kell mindent kockáztatni, hanem kibékülni a törökkel, és várni az ország megerősödését. Aztán Rákoson el is határozták, hogy Magyarország királyja csak magyar lehet.

És mind a két párt megválasztotta a maga jelöltjét. De a két király közül egyik sem volt elég erős tönkre tenni a másikat, hanem mindkettő külső segély után látott. Ferdinánd szövetséghez testvérelét, Károlylyal, Szapolyai pedig Szolimánnal, s ily módon elkeseredett harcokat vívtak egymással, és az ország két részre szakították. De miután Szapolyai meghalt, a koronát és félországot csecsemő fiára hagyta, Ferdinánd tüstént sereget küldött az országba ennek megtámadására. Ennek hírére Szolimán is beütközött, visszaverte a németeket, de azon szín alatt, hogy az özvegy királyné nem lesz képes Budát megvédeni, ezt és az ország egyharmadát elfoglalta.

Ettől fogva az ország három részre szakadt: a nyugati megyék Ferdinándot és ennek utódait uralták, a Duna és Tisza közti rész, sőt az ezekkel határos megyék, s az alvidék, a törökök birtokában voltak. Azon birtokokból pedig, melyek Szapolyai fiának maradtak, egy külön fejedelemség alakult, az erdélyi fejedelemség, melyhez Magyarországból is több megye, — az úgynevezett Részek — csatlakoztak.

A török pedig magyarföldi birtokában úgy megfészkelte magát, hogy csak több mint másfélszáz év múlva lehetett innen kiűzni. Ezen birtokot közönségesen *Hódoltság* neveztek, mely Erdélyvel csaknem folytonosan békeben, hanem a nyugati megyékkel örökös harcban volt. A török a Hódoltsággal úgy bánt, mint elfoglalt tartományt, behozta oda saját adómezeit, felosztotta a maga alattvalói közt és saját közigazgatási rendszerét rájuk erőszakolta. De a helyhatóságok magán ügyeibe nem elegyedett, s ily módon ezek kebelében sajátos új élet fejlődött ki. Aztán sem a régi földesurak tulajdoni jogát, sem a Hódoltságon kívüli kormányának és megyéknek befolyását nem törölte el, úgy hogy a Hódoltságnak tulajdonképen két ura volt: egy török és egy magyar.

Azon részekből, melyek a törökök kezébe estek, a nagyobb és középbirtokú nemesség kihúzódott, de új letelepítési helyén is fenntartotta magát család birtokaihoz erős hittel, hogy az új foglalás örökké tartó nem lehet. — A török kormány a kisebb helyeket felosztotta saját harcossai közt, oly módon, hogy mindenki birtok-aránylagosan tartozék katonáknak állítani ki. Ellenben a nagyobb helységeket, városokat magának tartotta, s saját hivatalnokai által szedte belőle a jövedelmet. Legfőbb gondját a sokféle adó nemek pontos beszolgáltatására fordította, azzal pedig hogy ugyane helyek

regi földesuraikkal megtarták összeköttetésüket, nagyok keveset gondolt, sőt minjárt az első békében, melyet az ellenséges magyar királylyal kötött, ezen állapotot egészen törvényesnek ismerte el.

Ezen meghódított helyeken a török uralom keletkezése előtt sok volt a helység. Mindazon pusztá, hol ma csak szétszórt tanácsokat találunk, hajdan egy-egy falu volt. Az ilyen faluk, még a behódolás előtt, nagyon ki voltak téve egyes csapatok rablásainak és dúlásainak, annyira, hogy egy-egy nagyobb hadjárat után az elbujdosott és megmaradt lakosság ritkán mert visszaköltözni, hanem mintegy ösztönszerűleg a nagyobb helységekre húzódtak s ott vett állandó lakást. Az ilyen pusztán maradt falvakat azután ugyane helységek mind a török, mind a magyar földesuraktól kivették haszonbérbe s azokat jobbadán marhatató helyeknek használták. Ily módon Kőrösnek határa felért egy német hercegséggel, mert Besnyó, Csév, Hartján, Kakucs, Kara, Lajos, Mizse, Nyársapát, Pákonny, Pótharasztya, Vátya hozzátartoztak.

Sajátságos idők voltak ezek! Városunk két, egymással ellenséges szemben álló urnak fizetett adót, két ur parancsszavát tette. De egyik sem lakván benne, egyike sem elegyedvén ügyeibe, sok tekintetben több önállósággal bírt, mint ma. A jólét és gazdagság azonban, melyet élvezett, vágyat öntött a földesurakba, hogy hatalmukat lehetőleg szaporítsák, s a biráknak nem irigylendő feladata volt, lehetőleg küzdeni e célozatos ellen és Kőrös városa bírái hagyományos bölcseséggel tudák a város jólétét emelni!

Ezuttal én egy év beléletének képét választom ismertetésem czéljául; hadd lássuk, hogy mennyi küzdés és önfeláldozásba került az ellenséges szirtek közt vezetői a város kormányát, s hogy a magyar még léigázott állapotában is nemcsak a főurak váraiban, hanem a nép szalmafedélű lakáiban is híven szolgált hazáját. (Folytatás következik.)

Temetkezések a templomokban és városokban.

Közi Dr. Baróc Lajos.

Minden történeti vizsgálat, mely a temetkezésre vonatkozólag történt, azt tanúsítja, hogy a leghíresebb és legfelvilágosodottabb népek szavai minden időben oda voltak irányozva, hogy a temetkezéseket a templomokból és a városokból kiküszöböljék és az emberi lakásoktól távolabb eső helyekre tereljék.

Az egyiptomiak nagy tisztelettel és szeretettel viselték elhunyt kedveseik iránt, és ezt leginkább azáltal bizonyították, hogy halottaikat vagy illatszerekkel kenték be, vagy behalmozták, hogy a rothadástól megmentsék. Voltak olyanok is, kik lakásaikon különös kamarát vagy boltzatot építettek, elhunyt kedveseiket azokban tartogatták, kiket lakomák alkalmával az asztalhoz saját társaságukba vettek fel. Mások meg a városban kívül a földre vagy föld alatti sírba tolták temették el halottaikat, mint ezen szokást a ropant költségekkel felépített piramisokban és a földalatti halottas boltokban talált mumiák tanúsítják. Amint azonban Egyiptom török uralom alá került, a lakosok azon szokást vették fel, hogy a városok körül kezdték temetni, hol állása szerint mindenki egy bizonyos nagyságú helyet választott, és azt köfallal kerítette körül. Ezen sírkerteket mindenféle virágot ültettek, melyek részint díszítőnyíl szolgálták, részint pedig az emberi élet mulandóságát jelentették.

A görögöknél mind a halottak eltemetése, mind eltemetése szokásos volt. Az eltemetést eleinte a lakásokban és azok környékén gyakorolták, de minthogy ezen gyakorlat veszélyesnek bizonyult be, *Solon*, az atheni bölcs törvényhozó azt rendelte, hogy a temetkezéseket a városon kívül történjenek. E mellett szokássá vált, hogy a jules

és vagyonos egyének tiszteletére vagy a piacon, vagy a város egy részében, drága síremlékek állítottak fel. *Lykurg* az egyetlen törvényhozó volt, ki a városban való temetkezést megengedte, de ezt is csak politikai okból, hogy tudniillik a spartai ifjúság a halállal megismerkedjék, s benne a bátorság és vitézség ez által is gyarapodjék.

A rómaiak e tekintetben is a görögök után indultak, főleg pedig az atheneiek után, kikől nemcsak legtöbb törvényeiket, hanem szokásaikat és szertartásaikat is vették. Halottaikat ennél fogva vagy eltemették, vagy elégették. Az eltemetés a rómaiaknál az első eltakarítási mód volt; az elégetés pedig csak *Sulla* diktator halála után jött szokásba, ki attól tartván, hogy az ne történjék vele mint ő maga ellenségével *Marius*sal tett, kinek csontját a sírból kivette és az Arno folyóba hányta, azt rendelte, hogy teste halála után hamuvá égettesse és porai eltemettesse. E nagy férfi példáját sok előkelő és más egyén követte, és így a görög származású szokás Rómában is annyira meghonosodott, hogy az eltemetés idővel meglehetősen gyűlöletessé vált.

A temetkezés a rómaiaknál a városok kívül a legelőkelőbb országutak mellett történt, hol a halottak emlékoszlopai homlokzatukkal voltak az út felé fordítva, hol az utazókat az élet mulandóságára emlékeztették és jó cselekedetek gyakorlására buzdították. Innen származnak a halotti emlékleveken szokásos feliratok: „*Ally meg vándor! vigyázz, utas! vándor, ide térhetsz!*“ stb.

Ezen jó szokás annyira kiment idővel a divatból, hogy a halottakat minden különbség nélkül nemcsak a városban, hanem a lakásokon is kezdték eltakarítani, és pedig részint hamuvá égetve, részint elégetetlenül. Hogy azonban sok tűzveszélyes és a holttestek elrothadása által történt levegő-romlásnak s az ezáltal támadni szokott ragályos betegségeknek eleje vétsék, a tizenkét tábla törvényei a városban való temetkezést eltiltották. Ezen tilalmat sok későbbi törvény is megújította.

Hogy a halottaknak a városokon kívüli eltemetése az eltakarításnak legrégibb és legrögzösebb módja volt a Szentírás is bizonyítja. *Abraham* Hebron városon kívül egy darab szántóföldet vett családi temetkezési helyül. A zsidók, ősatyjok ezen szokását később is megtartották, csak hogy a különböző rendűek eltemetése két némi megkülönböztetést tartottak szem előtt. A Jeruzsálem előtt fekvő helyek a közönséges osztályú emberek eltemetésére voltak szánva; az idegenek és vándorlók számára pedig a főpapok egy fizes szántóföldet vásárolták meg. A gazdagok különös temetkezési helyekkel vagy kertekkel bírtak és pedig nem a közös temetőben, hanem saját szántóföldjeiken vagy telkeiken.

Az első keresztények halottaikat eltemetésére vonatkozólag nagy zavarban voltak, mindaddig, míg üldözést kellett szenvedniük. A városokban nem volt szabad halottaikat eltemetni, azokon kívül pedig nem engedtek számukra temetkezési helyet. Ennélfogva kénytelenek voltak halottaikat lehetőleg elrejtetni. Ily célból tágas földalatti üregeket és boltokat készítettek a városokon kívül, melyekben nemcsak halottaikat takarították el, hanem vallási gyűlékezéseket is tartottak, a szentékeket kiszolgáltatták, az isten igéjét hirdették és a pogányok üldözései ellen menekő helyet kerestek. Effele földalatti üregek, melyek *coemeterium*, *dormitorium*, *alvó kamara* stb. nevet viseltek, a római országutak mellett majd minden régi városon kívül találhatunk. Miután végre a keresztények üldözése megszűnt, az elhunytak fáklya vagy viaszgyertya kíséretében, *Dávid* szoltára elénkélése mellett, temetettek el, vagy saját telkeiken, vagy az országutak mellett.

A keresztények templomokat építettek a városokban és azokat azon apostol vagy vértanú nevével nevezték el, kiknek testi maradványai a coemeteriumokból a templomba tettek át, hol azok az oltár alatt az evgére készített sírboltban szoktak elhelyeztetni. De a vértanúnak nem maradtak meg, hanem később azokat is a templomokban kezdték eltemetni, kik jámborságuk és érdemeik által magukat a többiekől megkülönböztették. A többi halottak a templomon kívül ugyan, de mégis annak környékén temetettek el a városban. A *bragai és triburai* egyházi zsinat az említett szokás ellen kikélvén, a templomokban való temetkezést eltiltotta, és azt a világiakra vonatkozólag csak azoknak engedte meg, kik adományokkal járultak a templom fenntartásához.

Eszerint tehát az előbbeni szokások nem sok változást szenvedtek, minthogy mindig találkoztak, kik a vértanuk maradványai mellé a templomba

kivántak eltemetetni. A vakhit és babona ezen sötét korában ugyanis kétségtelen dolognak tartották, hogy a vértanuk maradványai azon elhunytakat, kiknek hullái a maradványok közelében helyeztettek örök nyugalomra, az ördög inceskedéséi ellen megvédik; az élők imádságai pedig, melyek az efféle halottak közelében elhangzanak, ezek lelkét a tisztuló tűzből kiszabadítják. Ebből az következett, hogy császárok, királyok és fejedelmek, szóval minden hatalmasak, kik szeret tehettek, a templomokban kivántak eltemetetni. A császárok között nagy Konstantin volt az első, ki az apostolok templomában temetette el magát. A világi hatalmak mellett a püspökök sem akartak hátramaradni, és pedig annál kevésbé, mint hogy ha a világi dolgokban nem is, de az egyházakban sokkal nagyobbak tartották magukat a világi fejedelmeknél.

Ezek után a magánosok is megkivánták, hogy a fejedelmek és püspökök példájára a templomban a martýrok mellett nyerjenek örök nyugalmat. *Theodosius* császár 383 körül rendeletet bocsátott ki ugyan, melyben nemcsak a templomokban való, hanem a városban történő szokott temetkezéseket is megtiltja; e tilalomnak azonban nem nagy eredménye volt. Mert a mi a templomokban temetkezést illeti, az eziránt uralkodó vakhit annyira elterjedett, hogy nemcsak közönséges barátságok, hanem világiak s ezek között olyanok is részesültek a templomi eltemetésben, kiknek élete nem nagyon fényelt a szenteskedésben és az erkényekben. Az ezen kitüntetéshez jutató kulcsot végre is csak a vagon képezte. Azon személyek holttestét pedig, kik nem voltak elég vagyonosak, vagy hiuk arra, hogy a templomban temetkezési helyet vásároljanak, a templom udvarán levő közönséges temetőben takarították el.

Mind a templom udvarán, mind pedig a kólostorok mellett levő temetők a városokban és falukban voltak, minthogy a nevezett főépületek rendszerint a városok és faluk között feküdtek. Midőn azonban a városokban és falukban való temetkezést mindinkább szűkebb korlátok közé szorították, a hívek a községeken kívül kápolnákat építettek, és vagy ezekben vagy azok környékén temették el halottaikat. Hogy pedig ezen temetők mind az emberek, mind az állatok rongálásai ellen inkább biztosítva legyenek, idővel kökerítéssel vették körül, melyeket az egyházi törvényhozás is különös óstalma alá vett. A temetők és síremlékek rongálói már a görögöknél és rómaiaknál szigorúan megbüntetettek, és ezen szigorúság a keresztényekhez is átszármazott. Ezenkívül a holtaknak kellő tisztelet megadására itt-ott a síremlékekre vésett feliratokban is szoktak figyelmeztetni az élöket, mint azt a következő vers is tanúsítja, mely egy római sírkövön találtatott: „*Hopse, ad hunc tumulum ne venias, ossa precantur tecta hominis.*“

Judiában a legdrágább sírboltok néhány ezer lépés távolságra fekszenek a várostól, rendszerint vídám kertekben, kellemes tájképek tavak és források szomszédságában. Az ily temetők körül és azok egész környékén kellemes illatú kölcsonzók fák és virágok vannak ültetve. Az indusok, templomaikban épen nem temetkeznek, hanem e célra a magas hegyeket használják.

A chinaiak és a japánok temetői hasonlóan kívül vannak a városokon, még a japáni császároké is. A törökök szinte a városokon kívül temetik el halottaikat, és pedig rendszerint az országutak templomai iránt, hogy még császárait sem temeti a tulajdonképeni templomba. Mostanság a török szultánok sírjai a szent *Sófia* templom körül léteznek, melyek kápolnákhöz hasonló módon vannak építve.

(Folytatás következik.)

A gazdaság köréből.

Gomborka-termesztés.

Tekintve az alföldi gabonahiányt, hol a vetőmagot csak megszerzetheti is elég gondot ad most sok gazdának — jó lesz felmenteni egy olaj-tartalmu igen kevésből kiállítható, jól jövedelmező magot; mely is tavaszi mag levén, tehát épen itt az idő a vetésére.

Ez a *gomborka* (*Myragrum sativ.*), mely ugyan sokaktól megvetett mag, sok gazda ellene kigyót, békát kiáltott, farsádságoknak, nem jövedelmezőnek, időlopónak stb. nevezte; de hogy e vád nem igaz, imé itt egy példa, mit emagamról tanulva elmondok.

1861-ben egy a B. uradalomba bebelezett

pusztára jöttem gazdálkodni, hol igen sok volt a sovány föld; tehát ezen nevezett növényt próbáltam meg egy, 1200 □ öllel számított 100 holdas táblában, mely táblában mintegy 80 holdnyi oly sovány volt, hogy ugyszólván már semmi sem termelt volna meg benne. A szárazság dacára 1862-ben, a 100 holdas táblában épen 900 poz. mérő mag termett, mi is nyomban eladatván 7 ft-on poz. mérőnkint, az összes tiszta jövelem mintegy 5600 ft. lett. A 100 holdas táblába csak 12 poz. mérő mag kellett a vetésre, és ezen csekély mennyiségről termett azokról nevezetes pénzösszeg.

Ehhez járult még azon nyereség is, mi e növény szalmájával fizetett a juhok számára, mely igen sokkal fölülmulja tápéjére nézve a buzaszalmát; de hát még a polvjája, a mi is, tisztán, száraz helyre elétetve, a legjobb abrak gyanánt apró adagokban vályukba adatván a juhok elé, azt ezek jó ízben megették, hogy hogy csodálkoztam felette és örültem, hogy miután a száraz év a szénatermést tölem megtagadta, így ki tudtam játszani azon sokaktól fülem hallatára lealacsonyított hasznos természetmennyel, melynek minden része oly dusan fizetett.

Igaz, hogy kissé sok a munka, mit a gomborka magva kitesztása körül kell tenni, de nem oly sok, mint azoknál, kik az úgynevezett módját el nem találják, de legyen hát sok, hanem akkor tekintjük a jövedelmét is, átlátni fogjuk, hogy az dusan meg van jutalmazva. A mult 1863. évben szomszédaim a nagy szárazság miatt mind felültek fekete, ősi repce-termesztéssel, én azonban igen ki voltam elégtve, mert a gomborka csak egyszer ázhasson meg jól, azután már kibírja. Legujjabban a mult őszön próbát tettem vele, ősi magot használtam; miután tavaszkor igen sokallottam azt a munkát, mit 100 holdas tábla igényel, hanem még csak ezen próbámért nevétek ám ki erősen a gomborka ellenségei, de bezeg én meg most nevetem ki őket, mert az igen kemény tél dacára a sok száraz fagy után is igen szép állapotban van; uly sürű, mint a kefe. Most már ezen próbám után az a nyereségem, hogy felét őszkor, felét tavaszkor vehetem.

Legyen bár mily megvetett ezen mag, a kezelésem alatt lévő földbirtok tulajdonosa, beismerve azon növény nagyhasznát; 1000 holdba való vetőmag megvásárlására adott rendeletet a mult őszön; mit később alföldi birtokaiban fog használatba venni.

Igen sokan nem ismerik ezen növényt, de hal talán dolgoznának vele; sokan ismerik, de kitaláltnál fogva megvetik. A kik ismeretlenek mind földmunkájával (mert anyai igaz, nem mindenféle munka után terem), mind letakarítási, mind kitesztási módjával (sokan tán a magvával is), forduljanak hozzám bérmentett levelekkel; utba igazított tanácsaim mellett még mustrával is szolgálók — az alföldi szülőkölködtől bérmentetlen leveleket is elfogadok. — Karoljuk föl ezen tanácsot alföldi atyáink! a másféle vetőmag megmarad kenyérnek; nem kell hallgatni a sok beszédre, az izraeli szomszéd akármelyik tanýára is elviszi pénzét ezen olaj-növényért és pedig már júniusban itt a keszpezn; a kinek gomborkája termett, annak pénze, takarmánya, s pénze után kenyere is termett.

Czárna István gazdatiszt.

(E zergomgye, P.-Arad, u. p. Közlök.)

A színezet befolyása az állatokra.

Rég tapasztalt tény, hogy az állatoknál azon mozzanatok, melyek épen a bőrre hatnak, világosszínű állatokra egészen más befolyást gyakorolnak, mint a sötét színezetűekre; kevésbé ismeretes, de tán még érdekesebb azonban azon észrevétel, hogy a bőrön kívüli más szervek ható mozzanatok p. tápszernek, mégék stb. világosszínű állatokra máskép hatnak, mint sötétekre, miként ez a következő összeállításból látható — egészen elmulasztván ez alkalommal a napsgarank hatásának különbségét a különböző színezetű állatokra.

Az első ide vonatkozó észlelet Nápolyban történt. Ugyanis *Cyrillo* (Fundam. botan. p. 128.) *Marinosci* de *Martina* és *Menni* di *Lecco* (*Atti del real instit. II. 322. & 377.*) azon észrevételket közlik, hogy a Nápoly és Sziciliában termő növény „*hypericum crispum*“ a *fehér* juhokra káros, de még halálos hatású is, míg a *feketék* minden káros következés nélkül etetik azt, miért is Tarentino környékén ospan csak fekete juhokat tenyésztnek.

Spinola (*Krankheiten der Schweine* p. 237.) azt írja a pohánkáról, hogy az ezzel élés a fehér

„Artalának öröme“ kath. imakönyvecské...

„Nyelv- és elnevezési körlevél“ utmutatás a kis gyermekek tanítására...

„Berta királyné“ Történelmi regény a XI. századból...

„Novellák“ Mühlbach Lujzától. Fordította Hang Ferencz...

„Nylatkozat“ Apostol Pál „Egyházi beszédeire“ névze...

„Eltűzött éjfélt“ Homoród Jakab (álnév) előfűzetést hirdet...

„Szerkesztői változás.“ Balázs Sándor, az „Ország tükrö“...

„Petőfi Sándor életrajza“ hirdet előfűzetést Zilahy Károly...

„Két kötet beszéde“ hirdetnek előfűzetést Hornyánszky és Hummel...

„A budai népszínház sziini pályázata“ kevés eredménnyel kecsegtet...

„Az alföldi vasút“ bizottsága gr. Károly György elnöklete alatt...

„Az alföldi vasút“ bizottsága gr. Károly György elnöklete alatt febr. hó 25-kén...

„A kenyerélesztés mint jótékonykodás“ Mi mindent föl lehet a szükölködők javára használni...

„Négyes férfialakok a magyar dalárdák számára.“ Ezen cím alatt Rózsavölgyi és társa egy dalfűzetet...

Művészeti hírek.

„Bazár-album.“ Az inség-bazár, mely oly szépen jövedelmezett alföldi szükölködők honfűzetésére...

„Pári hangversenyek a szükölködők javára.“ A főrangú körök tettel és fáradsággal is

Közintézetek, egyletek.

„A magyar tudományos akademiá“ bölcséleti, törvénytudományi és történelmi osztályainak febr. 29-ikén...

„A Kisfaludy-társaság“ febr. 25-ikén tartott havi ülésében két alapítványt jelentettek be...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

get fogják fizetni. Az első fűzet tartalma : 1. Képpel alszem el. (Bucussó, Balaton-füredi emlék)...

„A magyar tudományos akademiá“ bölcséleti, törvénytudományi és történelmi osztályainak febr. 29-ikén...

„A Kisfaludy-társaság“ febr. 25-ikén tartott havi ülésében két alapítványt jelentettek be...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

becslés szerint a lánchíd értéke a következő : kőműves és kőfaragó művek az anyaggal együtt 1,687,842 ft. 44 kr., ácsmunkák az anyaggal együtt 58,798 ft. 94 kr., vasalkatrészek mázikkal együtt 590,346 ft. 76 kr., az egész összesen 2,336,988 ft. 10 kr.

„A magyar tudományos akademiá“ bölcséleti, törvénytudományi és történelmi osztályainak febr. 29-ikén...

„A Kisfaludy-társaság“ febr. 25-ikén tartott havi ülésében két alapítványt jelentettek be...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

„A Gőzballon tartott műkedvelői hangverseny“ melyet febr. 9-én az ottani uradalmi tisztjé rendezett...

Moldvából Bottosánból Hajnal Imre 100 ft. Iszka-Szent-Györgyről Korompay Ferencz tisztartó, egy, Moha községbeli lakos által befizetett 5 ft.

Horvárországból Otocsacsról, dr. Erdensohn cs. kir. főorvos 3 ft. 70 kr. Szombathelyről Pista pincesz 5 ft.

Nemzeti színház.

Péntek, febr. 26. „A lóvodi árva.“ Színmű 3 felv. Irta Birchpfeiffer S.

Szombat, febr. 27. „A seviliai borbély.“ Opera 3 felv. Zenéje Rossini-tól.

Vasárnap, febr. 28. „A kisértet.“ Népszínmű 3 felv. Irta Szigligeti.

Hétfő, febr. 29. „Divatos beteg.“ Vigj. 3 felv. Irta Degré Alajos.

Kedd, márc. 1. „Lammermor Lucia.“ Opera 3 felv. Zenéjét szerette Donizetti.

Szerda, márc. 2. „Szeleburdi.“ Vigj. 3 felv. Franciaából ford. Egressy B.

Csütörtök, márc. 3. „Faust.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzte Gounod.

Budai népszínház.

Febr. 26. „Vasgyűrű, a legiszeletesebb lovag“ boházatos operette 1 felv. Offenbachtól. Ezt megelőzte „A párisi operabáli zivódás“ vigj. 1 felv. és „Dajka“ operette 1 felv. Offenbachtól. Ez utóbbi ért legtehető.

Febr. 28-29. „Dunán apó és fia utazása“ Operette 3 felv. Ugyalászik, a cancan is elvesztette már vonzerjét a népszínház közönsége előtt, legalább ezt mutatja azon körülmény, hogy e rég óta pihenő operette igen kis közönség előtt került színre. Vigjátékokra vagy különösen drámára éppen nincs közönség. A népszínházról már megszokták, fokonként csiklandósabb dolgokat várni. E vágyakat talán majd a nemsokára színre kerülő „Genoveva“ elégíti ki.

Mart. 1. „A Mama.“ Vigj. 3 felv. Szigligeti-től. E darabot műkedvelők adták elő a gyogy-szerészegetlyző-egylet javára, még pedig oly sikerrel, minőt műkedvelőkől ritkán láthatni. A szereplők közül ezutal legylen elég a női szerepek személyesítőit, Prágy Lajosné asszonyt és Juricsky Matild k. a. fölemlitnünk, kik közül az első Cilit, a másik Esztit igen ügyesen személyesítették. Komlóssy Ida Kövréné asszony Garay „Szent Erzsébet“ című költeményét szavalta köztetszés mellett; míg a második felvonás után „Ilka“ operából a románcot Mányik Ernesztina k. a. tiszta csengő hangjával eléggé kifejezőleg énekelte. Közönség a roz idő dacára meglehető számmal volt jelen.

Mart. 2. „A brazilai.“ Vigjáték 1 felv. Ezt követte : „A nevelő.“ Vigj. 2 felv. Mart. 3. „Az ördög pilulái.“ Nagy bohóság 3 szakaszból 15 képlettel.

Szerkesztői mondanivaló. 7077. Bottos. Hajnal Imre urnak. A szükölködők számára küldött 100 ft. adt adva az illető helyen. Készület az emberbaráti megemlékezést. Az előfűzetési ügyben a kiadó-bivatal magánután tudottotta őnt Feltűnő, hogy a postai verények ellenkező tanúsága dacára, a pénz ide nem érkezett. Annánkül sajnáljuk ez eseményt, mert egy törzsökös előfűzetőnkél történt. 7078. Földvár. Egy hűségese előfűzető. Örömeteljesíteniök ön azon ohaját, hogy a Pestet meglátogató vidékiek kedvéért mindig előre közlökök a nemzeti színház heti játékrejndjét. Azonban ez a lehetetlenséggel határos. Nincs a világon alyan változásnak alvetett dolog, mint nálunk ez a játékrejnd. Azonban ez a lehetetlenséggel határos. Nincs a világon alyan változásnak alvetett dolog, mint nálunk ez a játékrejnd. Azonban ez a lehetetlenséggel határos. Nincs a világon alyan változásnak alvetett dolog, mint nálunk ez a játékrejnd. Azonban ez a lehetetlenséggel határos.

azonban a másod ízben küldött képek szövegét kérnök, különösen az „A fehéret.“

7080. A bazár. A lakosodást tiszteljük, de mire jutnánk, ha komolyan közzétennök azt a verszetet, mely így kezdődik : „Oh be sok szép tinos Bazár, Nem volt a Boltban oly szép asszonyi kar! stb. Nagyban megyen a pénz pazar — Mióta honunkba jött az Avar Leigázó e szép hazát a búszke Tar, Nem volt a Boltban oly szép asszonyi kar! stb. 7081. Darány. M. I. Örömmel láttuk s olvastuk az érdekes küldeményt. Ugy intézkedtünk, hogy a lehető legrovidebb idő alatt teljesítségű kivánatát Egyebekről mások és másutt. 7082. Gőllnitz. Sz. A leírás igen becses; a képet inkább úgy szerettük volna, hogy egy darabban lett volna az egésznek ábrázolása. Így csak egyes részletet lehet kiválasztanunk. 7083. Szabolcs. Gl. A pécsi köszönbánászat rajza és részletes ismertetése bizonyosan érdekelni fogja az olvasóközönség nagyszélet. Köszönet a sok gondallal készített műért. 7084. Zóbor. Csodálkozok ön, hogy kézirata már egy év óta van nálunk, anélkül, hogy napvilágot láthatna. Ez magunk is fájjalunk, de némi vizsgálatnál szemlálhat az, hogy vannak itt a fókunkban 10 éves kéziratok is. Addig ki sem ereszjük őket, míg bajuszk nem nő.

Sakkjáték. 219. sz. f. — Bárod Meszéná Istvántól (Nagyváradon).

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

55-ik sz. játszma. (Spanyol megnyitás.)

(MORPHY és ANDERSEN között. Párisban, 1858. Világos. (M.) Sötét. (A.) Világos. (M.) Sötét. (A.)

Table with chess move notation: 1. e2-e4 e7-e6 11. Fg5-f6 Vd8-f6, 2. Hg1-f3 Hb8-c6 12. e2-e3 d7-d5, 3. Ff1-b5 Hg8-f6 13. e3-d4 Fe8-e6, 4. d2-d4 Hc6-d4 14. Hb1-c3 a7-a6, 5. Hf3-d4 e5-d4 15. Be1-e5 Ba8-d8, 6. e4-e5 c7-c6 16. Vd1-b5 Vf6-e7, 7. 0-0 e6-b5, 8. Fe1-g5 Ff8-e7, 9. e5-f6 Fe7-f6 19. Be1-c3 Bh8-g8, 10. Ff1-e1+ Ke8-f8 20. Be3-f3 f7-e6

A 214-dik számú feladvány megfejtése. (Medgyesi Ödöntl Budán.) Világos. Sötét. Világos. Sötét.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Sárospatakon: H. Nagy Lajos. — Kézdivásárhely: Gold Samu. — Mooros: Radányi Vilmos. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Sperber F. — Nagy-Emökné: F. P. J. Bajmákon: Weisz F. — A 213. Jász-Kis-Erén: Kúri Lajos

TARTALOM

Galileo Galilei (arckép) — Ildiko. Csengő Gusztáv. — A hittagadó (vége). Jókai Mór. — Hirlepirodalmunk a 19-ik században (vége). Seimany József. Armstrong hatás. Fontos ágrnya (képpal). — Két római agyag-kép (rajzokkal). Dr. Stoy Jakob. — Vándor cigány-család (XXXIX. kép a hazai népeleiből). Egy év behődök város történetéből. Sildógi Sándor. — Temetkezések a templomokban és városokban. Dr. Barcoz L. — A gazdaság köréből. Cserna István. — A színezett befolyás az állatokra. Dr. Mendl Lajos. — A szőlészeti állomány. — Egyveleg. — Vidéki levél. — Tarház: Irod. régiségek. — Irod. újdonságok. Művész. hírek. Közintézet. Közlekedés. Mi újunk? Nemz. színház. Budai népszínház. Szerkesztői mondanivaló. Sakkjáték. Heti naplár. Felelős szerkesztő Pakh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

HETI NAPLÁR

Table with columns for date, Catholic, Protestant, and Greek-Roman calendars, and feast days for 1864. Includes rows for February (0), March, and Easter week (Hűld változásai).

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1864

ÁRJEGLYZÉKE

legújabb magyar könyveknek,

Heckenast Gusztáv kiadó-hivatalában Pesten,

egyetem-utca 4-ik sz. a. megjelentek, és minden könyvkereskedésben kaphatók:

Ujabb magyar lantosok. Petőfőtől maig. (Petőfi S. arcképevel) K. 8-r. (320 lap.) Füzve 2 ft. Diszkötésben 3 ft.

Gróf Dessewffy József irodalmi hagyományai. Kiadta Kazinczy Gábor. III. kötet: Gróf Dessewffy József levelezése Kazinczy Ferencznel 1793-1831. N. 8-rét. (389 lap.) Füzve 2 ft. 50 kr. Az első és második kötet egyenként ugyanazon az áron kapható.

Jósika Miklós. A végváriak. Regény Bethlen Gábor fejedelem korából. Három kötet. 8-rét. (175, 177, 172 lap.) Füzve 3 ft.

Gr. Majláth J. Magyar regék, mondák és népregék. Fordította Kazinczy Ferencz. Kiadta Kazinczy Gábor. 8-rét. (VI. 361 lap.) Borítékba füzve 2 ft. 50 kr.

Asbóth L. A hadvezér és a hadtudomány alapelvei. Az újabbkori hadjáratok történetével felvilágosítva. Két kötet. 8-rét. (320, 349 l.) Füzve 5 ft.

Frankenburg Ad. Az öreg Bolond Miska kalandjai, szárazon és vizen, mennyben és pokolban. 8-rét. (287 lap.) Füzve 2 ft.

Zilahy Károly. Magyar koszorúsok albuma. Irói élet és jellemrajzok. Mutatványokkal és tizenegy acélmetszettel. Nagy-8-rét. (120 lap.) Diszkötésben 5 ft.

Bajza összegyűjtött munkái. Második bővített kiadás Toldy Péterrel. Hat kötet. 8-r. (207, 221, 206, 235, 215, 256 lap.) Nyom. papíron füzve 4 ft. Velin-papíron, diszkötésben 8 ft.

Virág Benedek. Magyar századai és poetai munkái. Harmadik kiadás Toldy Ferencz által. A szerző arcképevel. Hat kötet. 8-rét. (252, 218, 193, 191, 224, 239 lap.) Nyom. papíron füzve 4 ft. Velin-papíron, diszkötésben 8 ft.

Gróf Széchenyi István politikai iskolája, saját műveiből összeállítva. Két kötet. N. 8-rét (384, 456 lap.) Ára füzve 5 ft.

Jósika Julia. Pályavezető. Jó tanácsok világba lépő fiatal leányok számára. Kis nyolczadrét. (432 lap.) Borítékba füzve 2 ft. Diszkötésben 2 ft. 50 kr.

Tárkányi Béla. Hajdonok őrangyala. Katholikus imakönyv Tizenhatodrétt. Nyomatott papíron két képpel vászonba kötve 1 ft. Velin-papíron öt képpel bőrből kötve, aranyvágással 2 ft. 50 kr. Diszkötésben 5 ft.

A magyar ember könyvtára, Pakh Albert, a Vasárnapi Ujság szerkesztője felügyelete alatt. Negyedik kötet. 2 ft. Postán bérmentesen küldve 2 ft. 50 kr.

Szász K. A vers-szavalás elméleti és gyakorlati kézikönyve. 8-rét. (316 lap) füzve 1 ft.

Első Napoleon császár élete. A leghitelesebb kútfő után. Czimképes harmadik kiadás. Kis 8-rét. (504 lap) füzve 2 ft. Diszkötésben 3 ft.

Asbóth Lajos emlékiratai az 1848-ki és 1849-ki magyarországi hadjáratból. Második kiadás. Két kötet. 8-rét. (I. 288, II. 160 lap.) Borítékba füzve ára 3 ft.

Lauka Gusztáv. Szellemi szikrák. Nevezeteseb emberek köz- és magánéletbeni elmés rögtönzései és élezes mondatai. 8-rét. (XVIII. 304 lap.) Borítékba füzve ára 2 ft.

Horváth Mihály. A magyarok története rövid előadásban. Harmadik javított kiadás. 8-rét. (586 lap.) Ára füzve 2 ft. 50 kr. Vászonba kötve 3 ft.

Figyelmeztetés a t. cz. vidéki közönség számára, különösen oly helyekre nézve, a hol könyvkereskedés nincsen. — Megrendelések a fennhirdetett könyvekre egyenesen a fennevezett kiadó-hivatalhoz intézhetők, a mely a szétküldést pontosan posta-uton eszközölni, és pedig azon esetben, ha a megrendelt könyvek összege legalább 2 főt tesz, bérmentesen. Az illető összeg vagy előre beküldendő a kiadó-hivatalhoz, vagy a könyvek átvételkor a posta-hivatalnak kifizetendő.

Konek Sándor. Dr. Egyház-jogtan kézi-könyve. Különös tekintettel a magyar szent korona tartományaira. Nagy nyolczadrét. 710 lap. Füzve 4 ft. 50 kr.

Ökröss Bálint. Általános törvénykezési eljárás peres és perenküli ügyekben, a legújabb törvényhozás szerint. Felvilágosító jegyzetekkel és kimerítő irómpéldákkal, bírák, ügyvédek s a közélet használatára. 1863. Füzve 5 ft.

Ökröss Bálint. Magyar polgári magánjog az 1848-ik évi törvényhozás és az országbírói tanácsokmány módosításai nyomán, átdolgozott és bővített második kiadás. Füzve 5 ft.

Függelék az ideiglenes törvénykezési szabályokhoz. Az új törvénykezési rendszer behozatala óta kibocsátott szabályrendeleteknek felhívás és hiteles adatok nyomán összeállított teljes gyűjteményei. Nagy 8-rét. Első folyam. Első füzet 80 kr. Második füzet 60 kr.

Szeniczey G. A magyar váltó- és kereskedelmi törvény az 1840: XV., XVI., XVII., XVIII., és XX., ugy az 1844: VI. törvény-cikkéből, az országbírói értekezlet által javaslatba hozott ideiglenes törvénykezési szabályok és egyéb a váltótörvénykezésre vonatkozó és időközben kiadott legfeljebb rendelkezések szerint összeállítva, egy nemkülönböző a magyar földhitelezési peres ügy-inek gyors elintézésére tekintetben kibocsátott legkegyelmesebb királyi leirattal függetlenül ellátva. Második bővített kiadás. Nyolczadrét. (215 lap.) 1 ft. 60 kr.

Szeniczey G. A magyar váltó-eljárás s szükséges peres és nem-peres bírói határozatok és beadványok gyűjteményével, egy egyéb hasznos jegyzetekkel ellátva, s gend-kézikönyv váltótörvénykezési hivatalnokok, váltó-ügyvédek s perelkődő felek számára. 8-rét. (215 l.) Borítékba füzve 1 ft. 60 kr.

Justinianus császár institutióinak négy könyve. A corpus juris civilis, Krieger testvérek által 1858-ban (nyolczadszor kiadott eredeti szövege szerint tanítványai közreműködésével fordította Dr. Hoffmann Pál. 8-rét. (274 lap.) Füzve 1 ft. 20 kr.

Machik József. Irálytan. Különös tekintettel a műegyetemi, kereskedelmi s realtanodai ifjúság szükségleteire a legtekintélyesebb bel- s külföldi munkák nyomán. I. ső füzet. 8-rét. (208 lap.) Füzve 60 kr.

Kautz Gyula, jogtudor. Politika vagy országászat, tekintettel a két művelt világrész államintézményeire és törvényhozására rendszeres kézikönyvül. Nagy-8-rét. Két kötet, füzve 4 ft.

Kautz Gyula. Nemzetgazdaság- és pénzügytan. Rendszeres tan- és kézikönyvül. Füzve két kötet 4 ft.

Ismerettár. Nélkülözhetlen segédkönyv, mely a történelem, természet s egyéb tudományok és művészet köréből lehetőleg minél több érdekes tárgyat és egyéniséget betűsorozatos rendben megismertet. Tíz kötet: A-Zwingli. Ára egy kötetnek 1 ft. Öt kötetben vászonba kötve 12 ft.

Ollendorff H. G. eredeti angol nyelvtani új tanrende, melyet követve, néhány hónap alatt lehet olvasni, írni és beszélni tanulni. A magyar tanulók használatára átdolgozta Egan James. Füzve 1 ft. 50 kr.

Okrucky Justinian. Magyar-olasz nyelvtan. Oktatás az olasz nyelvet tanító segítségével, vagy anélkül is megtanulni. Füzve 1 ft.

Schwiedland Frigyes. Francia nyelvtan. (364 lap, 8-rét) Füzve 1 ft. 50 kr.

Magyarország gyümölcsészete színezett rajzban. Hazánk első rangú gyümölcsészeti közreműködésével. Szerkeszti Girócuti P. Ferencz, a „Falusi Gazda” szerkesztője. Hat füzet. 4-rét. 24 színezett gyümölcs-kép, ugyanannyi átmetszeti rajz- és leírással együtt. 6 ft.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatala.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1864.

11-ik szám.

Tizenegyedik évfolyam.

Pest, mártius 13-án 1864.

Előzetési feltételek 1864-ik évre: —
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyszer használti petit sor ára, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 kr.; háromszor- vagy többszöri igtatásnál csak 7 kr. számították. — Különböző névű kiadó-hivatalok számára hirdetőmunkák elvételére, Hamburg és Altonában: Haasenstejn és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Mollien és Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelik Alajos. — és Pesten: a ker-tész-gazdasági ügynökség is. József-tér, 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden igtatás után 30 ujkr.

Molnár József.

Ha csak három évtizeddel hátrább vetünk is egy pillanatot, lehetetlen lesz örvendve nem tapasztalunk, hogy hazánkban a szellemi fejlődés és munkálódás egy égi mellet, a művészet terén is elismerésre méltó igyekezettel és eredményekkel találkozunk. A mi azelőtt csak egyes kivételes esetekben történt, az most már nem tartozik a ritkaságok közé, hogy t. i. a zenészet, szobrászat, festészet, sőt még a műépítészet körében is oly nevetek mutathatunk fel, melyek nemcsak itthoni szerényebb viszonyaink között tiszteletreméltók, hanem elismerést vívtak ki távolabb, előre haladottabb körökben is. Az eddigi eredményeket nem becsljük túl, de ha meggondoljuk, hogy azok képző-intézeteink csaknem teljes hiánya mellett, a legmostohább anyagi körülmények közt, támogatás nélkül és többnyire csak az egyetemes önfeláldozó buzgalma s kitartása mellett jöhettek létre: akkor bizonyára egyes esetekben még csudálkozásra is fogunk okot találni.

Sokat várunk e tekintetben a mult években alakult, de még meg nem szilárdulhatott „magyar képzőművészeti-társulat” hatásától, melynek ügyét nem lehet eléggé hathatósan a közönség figyelmébe ajánlanunk. A Vasárnapi Ujság — kitzított elvéhez s eddigi szokásához híven — nem fog késni, hazai művészeink sorából a kitünőbbeket időszakonként rövid ismertetésekben bemutatni.

Ezuttal nem a hangzatosabb nevek egyikével, hanem egy szerény és szorgalma által szép eredményeket kivívott magyar festésszel akarjuk olvasóinkat megismertetni.

Molnár József, született Zám-bokon, Pestmegyeében, az 1821-ik évben; iskolai kiképzését a fővárosban nyerte. — Szülői lelkesíti pályára szánták, de természet hajlama már kis korában a festészet iránt nyilvánult s belső vágyaitól ösztönözötve, folytonosan rajzolgatótt, festett. — Ezen legyőzhetlen hajlama még inkább feltűzelvén, végre szülői is beleegyeztek s már 16 éves korában

MOLNÁR JÓZSEF.

téhat, hol a boldogult Ürményi Ferencznel, a festészet nagylelkű pártfogójával, megismerkedvén, töle nemcsak buzdítást, hanem segélyezést is nyert. Velence műgyűjteményei s a festészeti akademiában nyert oktatás még inkább feltűzelvén élénk vágyait, innét több hasonló törekvésű honfitársával

egy év mulva a művészet középpontjába, Rómába zárandokolt, hol az olasz iskola nagymestereinek halhatatlan műveit hosszabb ideig tanulmányozván, Nápolyba, később Pizába, 1847-ben pedig Münchenbe ment, hogy itt a német iskola szigorubb irányát — különösen a rajzban és compositióban — magáévá tehesse.

Az 1848-ban bekövetkezett zavarok miatt megszűnővén segédforrásai, kénytelen volt ismét az arcképfestéshez folyamodni; e téren kifejtett tevékenységére bő alkalmat nyert Stuttgartban, hol zeneismerete segítségével az itteni műkedvelő nép családkörébe jutva, arcképfestésre számos megbízást kapott, sőt egy eredeti festményét a württembergi király megvevén, ez eset által a haladásra még inkább ösztönt nyert. Miután itt jövőjének anyagi alapját megveté, a francia és belga műiskola tanulmányozása kedvéért Párisba, később Brüsszelbe utazott, innét Münchenbe visszatérvén, 1853-ban megnősült és szeretett hazájába tért, hogy külföldön szerzett műismereteit és tanulmányait felhasználva, a honi művészet fejlesztésének és a műizlés terjesztésének szentelje életét.

A pesti műegylet által megvásárolt számosabb festménye közt, „Desz önfeláldozása 1830.” az 1854-dik évi műlap tárgyaúl választatott. Ki ne ismerné e képet? Alig van hazánkban művészet-pártoló ház, hol e jeles műlap ne díszitné a társalgó terem falát. Számos festménye közül, melyek tárgyai többnyire történeti és életképek, megemlítendők a Széchenyi-hegy kápolnája az Ürményi József ur által megrendelt, „Szent László,” a váli templomban „Mária mennyibemenele,” Kecskeméten „Szent Erzsébet.”

A legközelebbi években beállott országos pangás, mely irodalmi s művészeti ügyeinkben (hogy egyéb viszonyokat ne említsünk) beállott, úgy hozta magával, hogy festésziünk egy barátjával Gyórott fényképeszeti műtermet nyitott, mely igen látogatott. Örömmel látjuk, ha művészeink anyagi